

OCENA BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO POWIATU SĘPOLEŃSKIEGO

2018

POWIATOWA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W SĘPÓLNIE KRAJEŃSKIM

Wstęp	2
Stan sanitarny obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku	4
Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych	8
Jakość dostarczanej wody	20
Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej	27
Warunki sanitarno - higieniczne środowiska pracy	30
Warunki sanitarno - higieniczne w szkołach i innych placówkach oświatowo – wychowawczych	35
Zapobiegawczy nadzór sanitarny	40
Działalność oświatowo – zdrowotna	43
Dane teleadresowe	47
MZ-45 Sprawozdanie o działalności kontrolno-represyjnej oraz w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego	48

Szanowni Państwo

Zapraszam Państwa do zapoznania się z cyklicznie wydawanym przez Powiatową Stację Sanitarно-Epidemiologiczną w Sępólnie Krajeńskim raportem o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu sępoleńskiego w zakresie zdrowia publicznego. Mam nadzieję, że raport przyczyni się do lepszego poznania zadań jakie na rzecz zdrowia publicznego wykonuje Państwowa Inspekcja Sanitarna, zrozumienia wagi zagadnień sanitarnych i podejmowanych działań przeciwepidemicznych, a także wpłynie na świadomość społeczną w zakresie promowania zdrowego stylu życia i kształtowania prawidłowych zachowań zdrowotnych.

Rok 2018 był kolejnym okresem, w którym zdecydowana większość zagrożeń sanitarno-epidemiologicznych utrzymywała się na bezpiecznym, akceptowalnym poziomie.

Głównym celem działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Krajeńskim jest ochrona zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych oraz zapobieganie powstawaniu chorób, w tym zakaźnych i zawodowych. Cel ten realizowany jest w oparciu o zapisy ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zgodnie z „Planem zasadniczych przedsięwzięć na 2018 rok” - zawierającym główne kierunki działania, zasadnicze zamierzenia oraz wielość przepisów RP i UE.

Niezależnie od realizowanych działań planowych w roku 2018 przeprowadzono również kontrole ponadplanowe, podejmowane w związku z działaniami akcyjnymi, na podstawie otrzymywanych wytycznych, zawiadomień i zgłoszeń.

Prowadzono działalność w zakresie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz działalność zapobiegawczą i przeciwepidemiczną w zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także działalność oświatowo-zdrowotną.

W celu oceny realnych i potencjalnych zagrożeń mogących wpływać na stan warunków zdrowotnych ludności m.in. nadzorowano i monitorowano:

- *sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych,*
- *jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,*
- *bezpieczeństwo żywność, żywienia i przedmiotów użytku,*
- *środowisko pracy, w którym występowały czynniki szkodliwe i uciążliwe dla zdrowia,*

- wprowadzanie do obrotu substancji i preparatów chemicznych, w tym produktów biobójczych oraz ich stosowanie,
- stan sanitarny obiektów żywnościowo-żywnościowych, zakładów opieki zdrowotnej,
- placówek nauczania i wychowania,
- obiektów turystyczno-wypoczynkowych i innych obiektów użyteczności publicznej.

W prezentowanym opracowaniu przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące: ilości nadzorowanych obiektów i kontroli w nich przeprowadzonych, prowadzonego postępowania administracyjno-egzekucyjnego na dzień 31 grudnia 2018r. oraz informacje na temat prowadzonych działań przez poszczególne pionery merytoryczne.

Pion zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego pracuje w systemie jakości w odniesieniu do wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17020:2012 – „Ogólne kryteria działania różnych rodzajów jednostek inspekcyjnych”.

W celu zapewnienia ciągłej, wielostronnej i szybkiej wymiany danych w sposób, który zapewni kompletność i niezbędną jakość informacji oraz określania jednolitych zasad oceny ryzyka sanitarnego i epidemiologicznego, dane pozyskiwane w trakcie realizacji nadzoru przekazywane są do ogólnopolskich i unijnych sieci informatycznych:

- a) System monitorujący jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (WODA-EXCELL),
- b) Elektorniczny System Rejestracji Wywiadów Epidemiologicznych,
- c) Elektroniczny System Nadzoru nad Dystrybucją Szczepionek,
- d) Rejestr Ognisk Epidemicznych,
- e) System Monitoringu Jakości Wody w Kąpieliskach,
- f) System Bezpieczeństwa Żywności II
- g) System ostrzegających o niebezpiecznych produktach żywnościowych i środkach żywienia zwierząt (RASFF),
- h) Elektroniczny system monitorowania informacji o dopalaczach (SMIOD),
- i) System szybkiego informowania o niebezpiecznych produktach (RAPEX)

Oddając w Państwa ręce niniejszy dokument, pragnę podziękować za współpracę organom samorządowym, inspekcjom i instytucjom działającym na rzecz poprawy zdrowia publicznego mieszkańców naszego Powiatu.

Elektroniczna wersja raportu o stanie sanitarno - higienicznym naszego regionu, jak również wiele innych interesujących informacji na temat działalności Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Sępólnie Krajeńskim znajdują Państwo na stronie internetowej www.pssesepolnokrajenskie.pl.

*Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Sępólnie Krajeńskim
Elżbieta Estkowska*

STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

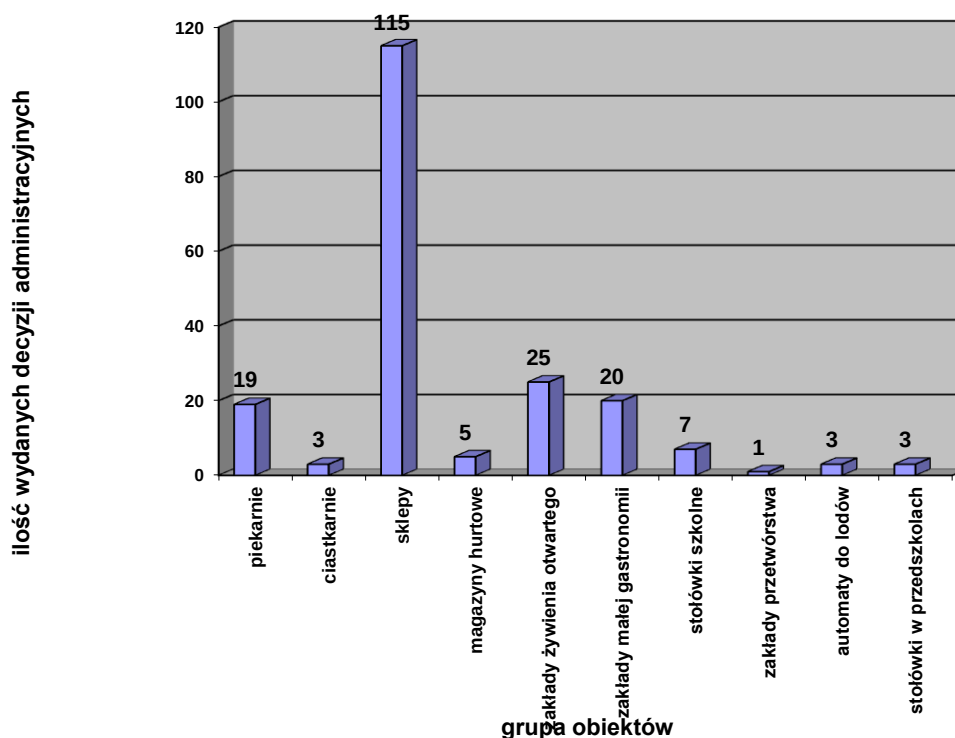
W roku 2018 Państwowy Powiatowy Inspektor sanitarny obejmował nadzorem 506 zakładów prowadzących działalność związaną z produkcją i obrotem żywnością. Wśród nich znajdują się (automaty do lodów, piekarnie, ciastkarnie, młyn, pieczarkarnia, gospodarstwa rolne i ogrodnicze, sklepy spożywcze, hurtownie, restauracje, punkty małej gastronomii a także stołówki w żłobku, przedszkolach, szkołach, domach opieki społecznej i innych).

W powyższych obiektach przeprowadzono 427 kontroli sanitarnych, w tym tematyczne, interwencyjne, sprawdzające. W sytuacji stwierdzenia nieprawidłowości prowadzono postępowanie administracyjne, w ramach którego w roku 2018 wydano 222 decyzje, w tym 143 merytoryczne i 79 płatnościowych.

Podjęcie działalności w zakresie produkcji i dystrybucji żywności wymaga zgody organów PIS. W roku 2018r. stwierdzono równy poziom otwierania się nowych zakładów żywnościowych oraz ich likwidacji. Wydano:

- 23 decyzje zatwierdzające zakłady oraz
 - 23 decyzji o wykreśleniu z rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli żywności.
- Zarejestrowano 17 gospodarstw rolnych.

Decyzje administracyjne wydane w poszczególnych grupach obiektów

Najczęstszymi nieprawidłowościami występującymi w zakładach na terenie powiatu sępoleńskiego są m. in.:

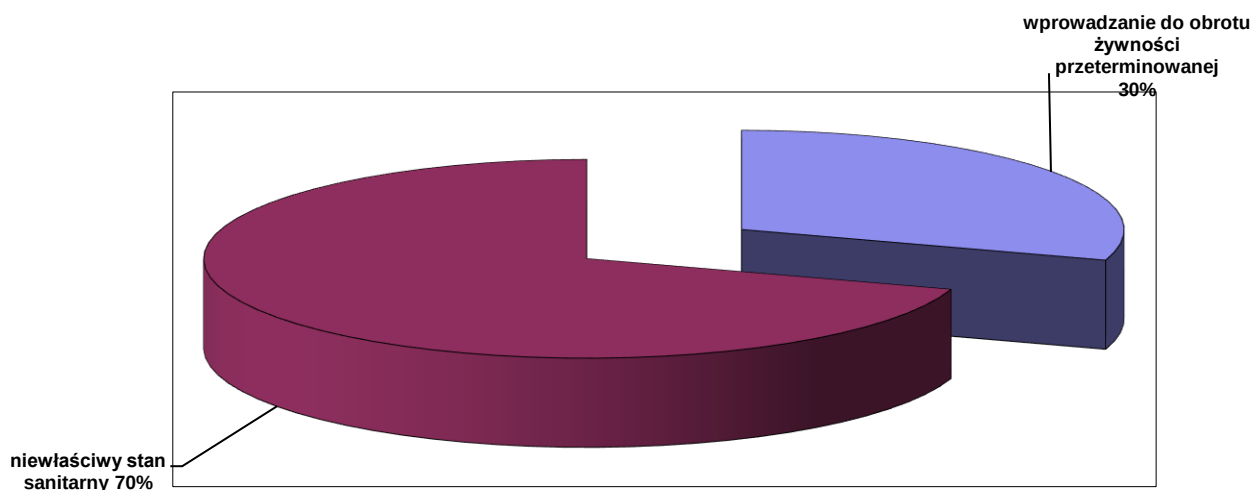
- niewłaściwy stan techniczno-sanitarny, czystość zakładu;
- nieprawidłowy stan powierzchni, urządzeń, sprzętu wykorzystywanych w procesie produkcji i obrotu;
- brak lub nieaktualne orzeczenia lekarskie do celów sanitarno-epidemiologicznych pracowników;
- brak/nieprawidłowe znakowanie składników/żywności
- nieprawidłowo przechowywany lub brak sprzętu i środków używanych do sprzątania, mycia i dezynfekcji;

Konsekwencją stwierdzenia rażących nieprawidłowości było nałożenie 10 mandatów karnych na sumę 1900 zł.

Grupa obiektów	Ilość mandatów karnych	Kwota mandatów karnych (w zł)
Piekarnie	1	200
Ciastkarnie	1	300
Zakład cateringowy	1	150
Sklepy spożywcze	3	400
Zakłady Żywienia Otwartego	1	250
Punkty Małej Gastronomii	3	600
Razem	10	1900

Przyczyny nakładania mandatów to głównie:

- brak czystości i porządku, niezapewnienie odpowiedniego stanu sanitarnego (70% nałożonych mandatów),
- wprowadzanie do obrotu artykułów spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości (30% nałożonych mandatów),

Zatrucia pokarmowe

1. Zatrucie spowodowane spożyciem substancji niebędącej żywnością

Do zatrucia doszło w wyniku użycia do wyrobu ciasta z jagodami, substancji chemicznej – piżma ksylenowego (Musk xylene), zakupionej podczas podróży zagranicznej w Turcji, jako dodatek do ciast – wanilina.

Musk xylene (piżmo ksylenowe) to syntetyczny zamiennik piżma naturalnego wykorzystywane w przemyśle kosmetycznym oraz w produkcji chemii gospodarczej. Piżmo sztuczne lub inaczej syntetyczne - to piżmo toksyczne, które uznane jest za substancję szkodliwą dla człowieka.

2. Zatrucie spowodowane spożyciem żywności skażonej toksyną botulinową

Czynnikiem etiologicznym w ognisku zatrucia pokarmowego była toksyna, wytwarzana przez *Clostridium botulinum*. Prawdopodobnym nośnikiem zatrucia pokarmowego była szynka wędzona w warunkach domowych, skażona w wyniku niezachowania zasad higieny podczas dokonywania uboju, przy obróbce poubojowej tuszy oraz nieprawidłowego procesu przetwarzania mięsa.

Stwierdzono także niespełnienie wymagań weterynaryjnych – brak zgłoszenia uboju do Państwowego Powiatowego Lekarza Weterynarii w Sępólnie Kraj.

Przekazywanie konsumentom informacji o alergenach i składnikach

W roku 2018 kontynuowano wzmożone kontrole dotyczące przekazywania konsumentom informacji o alergenach i składnikach powodujących reakcje nietolerancji a także składnikach żywności, wymaganych przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1169/2011 z dnia 25.10.2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności. W porównaniu z rokiem 2017 stwierdzono znaczną poprawę w w/w zakresie.

Pobór próbek

W roku 2018 do badania laboratoryjnego ogółem pobrano 200 próbek, w tym 197 próbek środków spożywczych oraz 3 próbki wyrobów do kontaktu z żywnością. próbki badane były w laboratoriach usytuowanych na terenie całego kraju:

- WSSE Warszawa – próbki w kierunku Pestycydy; PU – migracja kadmu i ołowiu
- WSSE Poznań – próbki w kierunku GMO; próbki w kierunku Azotany;
- WSSE Gdańsk – próbek w kierunku metale; alkaloidy tropanowe
- WSSE Lublin – próbki w kierunku 3MCPD
- WSSE Łódź - próbki w kierunku Pestycydy
- WSSE Szczecin – próbki w kierunku zawartości glutenu
- PIWPIB Puławy – próbka w kierunku obecności *Clostridium botulinum* i toksyny botulinowej

Próbki pobrane do badań w kierunkach: jod w soli, WWA, Furan, skażenia promieniotwórcze, zawartość witamin i składników mineralnych, znakowanie, mikotoksyny, ŚSSPŻ, mikrobiologia - zostały zbadane w laboratorium w WSSE Bydgoszcz a w kierunku: substancje dodatkowe oraz– PSSE Toruń. W 2018r. w laboratorium WSSE Bydgoszcz przebadano dodatkowo 2 próbki w kierunku substancji ustalenia składu i substancji pochodzenia roślinnego (wilcza jagoda).

W minionym roku żadna z pobranych próbek nie została kwestionowana.

System RASFF

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. otrzymał powiadomienia z systemu RASFF i podjął działania w związku z wycofywaniem:

- „Woda źródłana Niegazowana Świętokrzyska” Pojemność: 1,5l, 0,5l - zakwestionowana z uwagi na stwierdzenie bakterii *Pseudomonas aeruginosa*.

- „Wódka Luksusowa 0,7l” - zakwestionowana z uwagi na zmienione cechy organoleptyczne. Suplement diety **Falcon Labs SUPERCLEN, Falcon Labs OXYBURNPRO i Falcon Labs SUPERDRIVE** – kwestionowane z uwagi na wysoki poziom niedozwolonej substancji 1,3-dimetyloamylaminy (1,3-DMAA) oraz obecność niedozwolonego sterydu anaboliczno-androgennego metasteronu.
- „Paella de Marisco z owocami morza” - zakwestionowana z uwagi na obecność norowirusa.
- „Rodzynki Bakplanet” - zakwestionowane z uwagi na przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A.
- „Fruugo Black Mix Soków” zakwestionowanego ze względu na obecność szkła.
- „Rodzynki sultanki” - zakwestionowanego ze względu na przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A (OTA) na poziomie $73,16 \pm 10,24 \mu\text{g/kg}$ (NDP $10 \mu\text{g/kg}$).

Grzyboznawca

Jak co roku, w sezonie letnio-jesiennym, w siedzibie Powiatowej Stacji Sanitarno–Epidemiologicznej dyżur pełnił grzyboznawca. Oceniał przyniesione grzyby, udzielał porad oraz wydawał atesty na grzyby świeże.

Żywnienie dzieci i młodzieży

Wypoczynek dzieci i młodzieży na koloniach i obozach sportowych organizowany jest w obiektach nadzorowanych przez PSSE. Na koloniach i obozach wypoczywały dzieci i młodzież w wieku ok. 4-18 lat. Stawka żywieniowa wynosiła średnio 37zł. (od 30zł do 56zł.).

Żywnienie dzieci i młodzieży korzystających z wypoczynku letniego w 2018r. odbywało się w większości w miejscach żywienia zbiorowego zamkniętego, rzadziej w miejscach żywienia otwartego:

- W Więcborku – w Ośrodku Wczasowym „RIVA”, Ośrodku wczasowym „Tęcza”, Restauracja „Panorama”
- Na terenie Kamienia Kraj. - w Zespole Szkolno – Przedszkolnym i Hali Gimnazjum Publicznego (w ramach cateringu przez Zakład Cateringowy Kamień Kraj.)
- W Sępólnie Kraj. stołówce MLKS „Krajna”.

W trakcie oceny żywienia nie stwierdzono niewłaściwego żywienia (dokonywano oceny jakościowej jadłospisów dekadowych).

Produkcja podstawowa i sprzedaż bezpośrednia

W związku z koniecznością uzyskania przez rolników wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzących produkcję pierwotną, sprzedaż bezpośrednią i rolniczy handel detaliczny oraz prowadzący agroturystykę w 2018r. złożyło wnioski i uzyskało wpis 17 rolników. W związku ze sprawowaniem bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono kontrole sanitarne w kilku gospodarstwach objętych nadzorem. Kontrolą objęto m. in. utrzymanie czystości w zakładzie, używania wody pitnej oraz zapewnienie higienicznych warunków produkcji, transportu i składowania produktów roślinnych. W ramach współpracy z Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa przeprowadzono wspólne 3 kontrole gospodarstw rolnych, w których produkowano owoce.

Rozprzestrzenianie się afrykańskiego pomoru świń

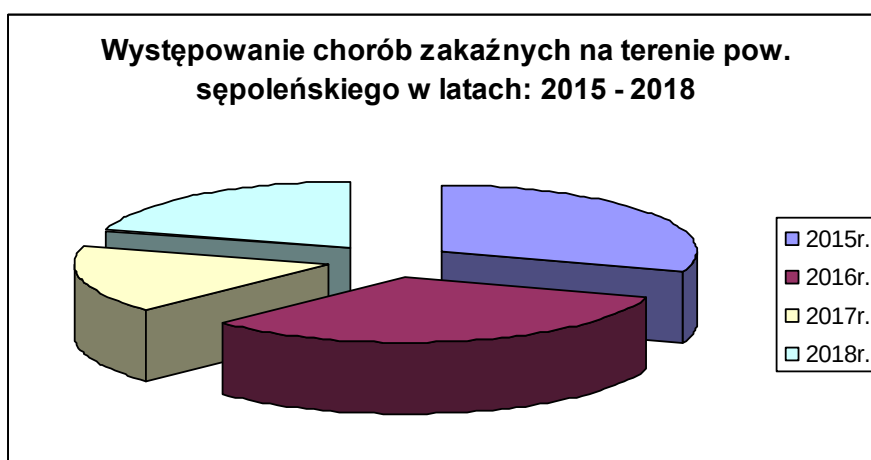
W związku z rozprzestrzenianiem się afrykańskiego pomoru świń, przez cały rok 2018, przeprowadzano kontrole wprowadzania do obrotu mięsa i przetworów ze szczególnym uwzględnieniem mięsa z dzików. Systematycznie przeprowadzane były kontrole targowisk przy współudziale przedstawicieli Inspekcji Weterynaryjnej a także Policji.

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHORÓB ZAKAŹNYCH

Celem prowadzonego nadzoru epidemiologicznego w powiecie sępoleńskim jest stałe i systematyczne gromadzenie, analiza oraz interpretacja informacji o zachorowaniach lub innych procesach zachodzących w sferze zdrowia publicznego, wykorzystywanych w celu zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych.

Sytuację epidemiologiczną w powiecie sępoleńskim, w roku 2018 należy uznać za dobrą. Nie zaobserwowano epidemicznego występowania chorób zakaźnych, natomiast wzrost liczby zachorowań na niektóre choroby zakaźne miał - podobnie jak w latach ubiegłych – charakter sezonowy lub charakter epidemii wyrównawczej.

Według stanu sprawozdania MZ-56 za 2018 rok, zarejestrowano 338 przypadków zachorowań (w 2017 roku zgłoszono 268 przypadków). 149 osób zostało poddanych hospitalizacji. Przeprowadzono 195 wywiady epidemiologiczne, w przypadkach zgłoszonych podejrzeń lub wystąpień chorób zakaźnych. Przeprowadzono 59 kontrole w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

Na sytuację epidemiologiczną w naszym powiecie miał wpływ m.in.:

- a) znaczny spadek zachorowań w przedziale :
 - zachorowań na gruźlicę,
 - potwierdzonych przypadków zachorowań na grypę.
- b) brak zachorowań na:
 - WZW typu A,
 - choroby wieku dziecięcego: krztusiec, świnkę i różyczkę,
- c) wyższe współczynniki zapadalności poniższych chorób:
 - botulizmu (jadu kielbasianego),
 - płonicy (szkarlatyny),
 - wirusowych zakażeń jelitowych,
 - ostrego zatrucia żywnością skażoną biologicznie i/lub chemicznie,
 - WZW typu C.

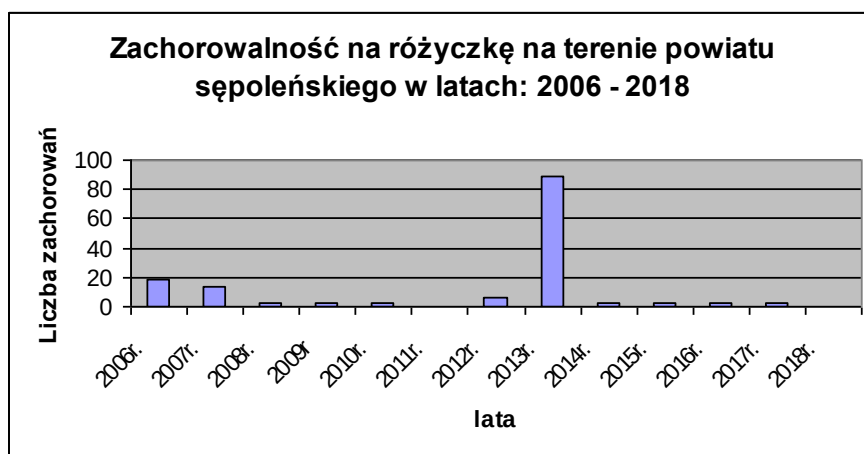
Na terenie powiatu sępoleńskiego odnotowano ognisko choroby, od 2012r., nie występującej na naszym terenie – botulizmu (zatrucia jadem kielbasianym). Ognisko to, zgłoszono jako zdarzenie

stanowiące zagrożenie dla zdrowia publicznego. Ponadto, po raz pierwszy, zgłoszono ognisko zatrucia substancją chemiczną, nabytą poza granicami kraju.

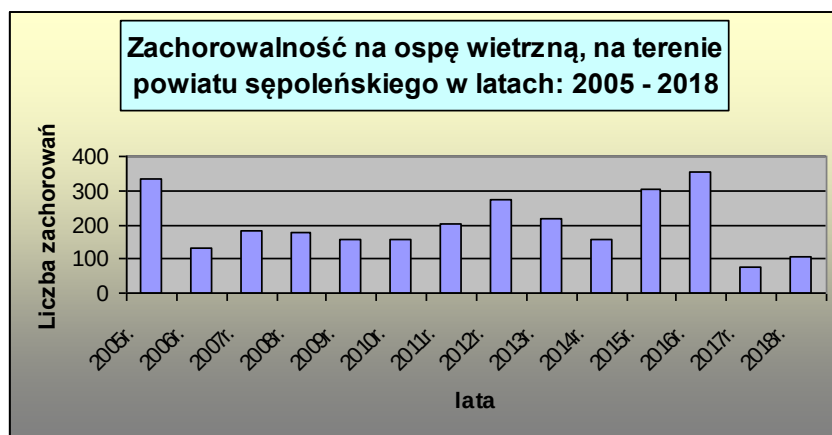
Ocena sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób zakaźnych objętych programem obowiązkowych szczepień ochronnych. Ocena stanu szczepienia populacji.

Ocenę sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób zakaźnych, sporządzono w oparciu o dane, o przypadkach zachorowań, zakażeń i zgonów, jakie wpłynęły do Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Sępólnie Kraj. w 2018r. oraz dane z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi.

Podobnie jak w latach ubiegłych nie odnotowano zachorowań na błonicę, tężec i nagminne porażenie dziecięce (poliomyelitis). W roku 2018 roku nie odnotowano również przypadków zachorowań na nagminne zapalenie przyusznicy (świnka), oraz na krztusiec. Nie zarejestrowano także żadnego przypadku różyczki, podczas gdy w 2017 roku zgłoszono 2 przypadki zachorowań na tę jednostkę chorobową, obydwa przypadki dotyczyły chłopców, nie objętych szczepieniem przeciwko różyczce.

Obserwuje się natomiast stopniowy wzrost zachorowań na ospę wietrzną, w roku 2018 zgłoszono 107 przypadków, natomiast w roku 2017 - 77 przypadków. Zdecydowana większość zachorowań miało przebieg łagodny, 1 osoba chora wymagała hospitalizacji. Również 1 z osób chorych, była zaszczepiona pełnym cyklem szczepień p/ospie wietrznej. Najlichniesza grupa wiekowa pacjentów, znalazła się w przedziale: od 5 do 9 roku życia – 55 osób.

W 2018 roku nieznacznie zmalała (45 osób), w porównaniu z rokiem 2017 (54 osób) ilość dzieci uodpornionych zalecaną szczepionką p/ospie wietrznej oraz w ramach wprowadzonych pod koniec 2008 roku do Programu Szczepień Ochronnych szczepień dzieci z grup ryzyka.

Zgodnie z danymi NIZP-PZH w całym 2018 roku odnotowano 339 zachorowań na odrę, tj. ponad 5-krotnie więcej w porównaniu do roku 2017 kiedy zachorowały 63 osoby. Zachorowania miały charakter ognisk epidemicznych lub pojedynczych zachorowań. Najwięcej zachorowań wystąpiło w ciągu ostatnich dwóch miesięcy minionego roku. Osoby, które zachorowały na odrę w zdecydowanej większości były osobami nieszczepionymi przeciw odrze lub nie ma danych na temat ich szczepień. Dane ECDC wskazują, że wśród wszystkich zgłoszonych przypadków odrzy w 2017 roku, które wystąpiły u osób o znanym statusie zaszczepienia, 87% to osoby niezaszczepione.

Na terenie powiatu sępoleńskiego, w minionym roku nie odnotowano przypadków zachorowań na odrę. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., prowadzi działania, zmierzające do utrzymania w naszym powiecie optymalnego stanu zaszczepienia dzieci, ponieważ tylko szczepienie jest skuteczną bronią przeciwko odrze.

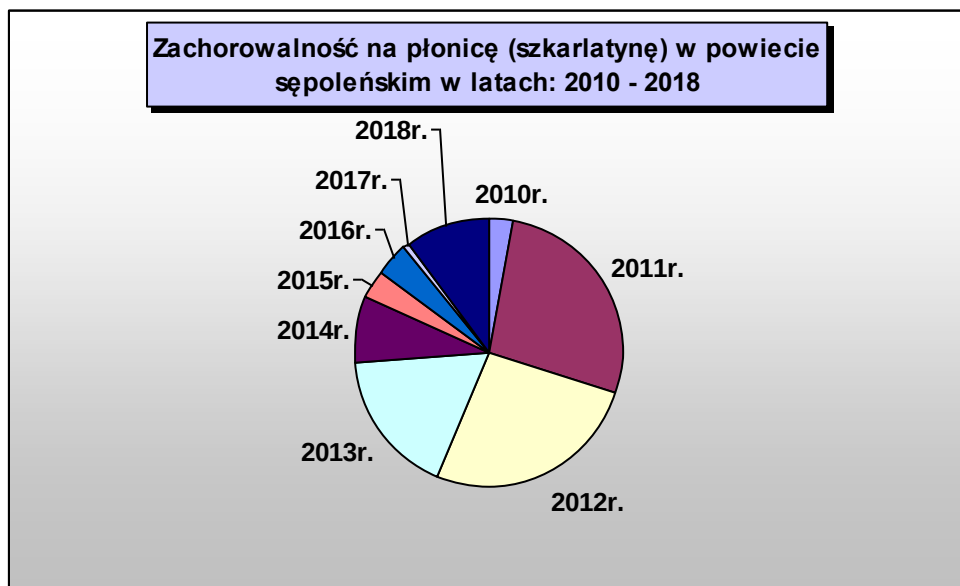
***Odra** jest jedną z najbardziej zaraźliwych chorób wirusowych, wywoływaną przez paramyxowirusy. Prawie wszystkie nie uodpornione dzieci, narażone na kontakt z wirusem, ulegają zakażeniu. Odra objawia się m.in. gorączką, katarzem, kaszlem, zapaleniem spojówek, plamkami po wewnętrznej stronie policzków i na języku, wysypką, która z twarzy i karku zstępuje na tułów, ręce i nogi. Duże znaczenie w zapobieganiu odrze mają szczepienia – wpływają one zarówno na ograniczenie liczby zachorowań i zgonów z powodu tej choroby na świecie.*

Obowiązkowe szczepienia ochronne przeciwko odrze, śwince i różyczce wykonywane były zgodnie z obowiązującym programem szczepień ochronnych u dzieci w 2 roku życia i 10 roku życia. Coraz częściej występują przypadki uchylania się od wykonania obowiązku szczepień ochronnych p/ko odrze, śwince i różyczce Systematycznie uzupełniano szczepienia u dzieci powyżej 10 roku życia, które nie otrzymały dotychczas dwóch dawek szczepionki skojarzonej przeciwko odrze, śwince i różyczce. Łącznie w powiecie stwierdzono brak szczepień ochronnych, w tym zakresie u 31 dzieci.

Inne choroby wysypkowe wieku dziecięcego

W roku 2018 roku liczba zachorowań na szkarlatynę (płonicę) znacznie wzrosła w stosunku do kilku wcześniejszych lat i wynosiła 14. Wszyscy chorzy byli leczeni ambulatoryjnie. Analiza zachorowań dla całego województwa, wykazała także wzrost zachorowań na tę jednostkę chorobową.

Ocena sytuacji epidemiologicznej zatruc i zakażeń pokarmowych wywołanych przez czynniki biologiczne.

Bakteryjne zatrucia i zakażenia pokarmowe.

W analizowanym okresie czasowym, w przedziale zachorowań wywołanych pałeczkami *Salmonella* sp., nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania. W roku 2017 zgłoszono 5 przypadków salmonelloz.

W 2018 roku zarejestrowano 2 powiązane ze sobą przypadki zatrucia jadem kiełbasianym. Ostatni, sporadyczny przypadek zatrucia tym patogenem, wystąpił w naszym powiecie w 2012 roku. Prawdopodobnym nośnikiem zatrucia pokarmowego była szynka wędzona w warunkach domowych, skażona w wyniku niezachowania zasad higieny. Dochodzeniem epidemiologicznym objęto 2 osoby chore, poddane hospitalizacji oraz 4 osoby narażone. W surowicy osób chorych, stwierdzono obecność toksyny botulinowej typu B. W pobranej próbce żywnościowej (jeden z pozostałych kawałków szynki wędzonej w warunkach domowych) przesłanej do Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – PIB w Puławach, nie stwierdzono toksyny botulinowej.

Ponadto, w analizowanym roku, zgłoszono 5 przypadków ostrego zatrucia żywnością skażoną biologicznie i/lub chemicznie, powiązanych ze sobą wspólnym źródłem zatrucia pokarmowego. W trakcie dochodzenia epidemiologicznego, ustalono, że czynnikiem etiologicznym zachorowań był syntetyczny zamiennik piżma naturalnego – Musk xylene (piżmo ksylenowe), wykorzystywany w przemyśle kosmetycznym oraz w produkcji chemii gospodarczej. Nadzorem epidemiologicznym objęto 5 osób chorych, spożywających ciasto z jagodami, do wyrobu którego użyto w/w substancji chemicznej, jako dodatku do ciast – waniliny. Stan chorych był na tyle dobry, że nie wymagali hospitalizacji.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., kładzie szczególny nacisk na kształtowanie prawidłowych nawyków higienicznych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży oraz na uświadamianie zagrożeń spowodowanych nieprzestrzeganiem higieny żywienia i żywności. Powyższe zadania realizowane są między innymi dzięki edukacji prozdrowotnej społeczeństwa, propagującej prawidłowe nawyki higieniczno-zdrowotnych oraz nadzorowi nad produkcją, sprzedażą żywności i zaopatrywaniem się w żywność w nadzorowanych placówkach. Tradycyjnie już, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., angażował się w działania informacyjno – edukacyjne, typu: „Uroczystości komunijne bez zatruc pokarmowych”, oraz „Bezpieczne wakacje”. Ponadto, uczestniczył w imprezach, kiermaszach oraz festynach plenerowych, z udziałem społeczeństwa lokalnego.

W 2018 roku zarejestrowano, 18 sporadycznych przypadków zachorowań na zakażenia jelitowe wywołane przez *Clostridioides difficile*, co stanowiło 3-krotny wzrost w stosunku do 2017r. Wszyscy pacjenci byli poddani hospitalizacji. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów epidemiologicznych ustalono, że każdy z chorych był obciążony, przynajmniej jednym z czynników ryzyka rozwoju zakażenia w/w bakterią. Podczas wywiadów z osobami chorymi i członkami rodzin, przeprowadzano również działania informacyjno-edukacyjne.

Wirusowe zakażenia jelitowe

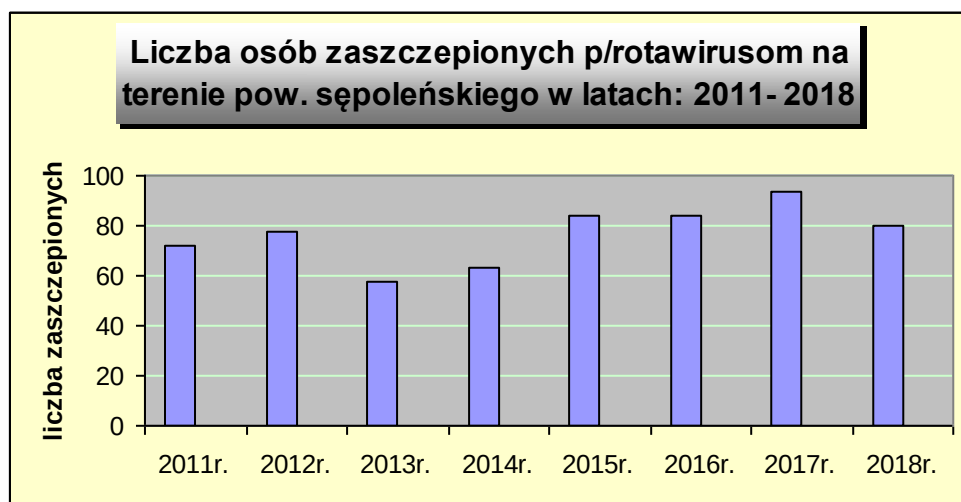

Spośród wirusowych zakażeń jelitowych, w analizowanym okresie 2018 roku, zarejestrowano ogółem 71 zachorowań, co stanowi wzrost w stosunku do roku 2017, w którym zarejestrowano 67 przypadków. Jest to kolejny rok, w którym odnotowano tendencję wzrostową w tej grupie zachorowań.

Z ogółu zakażeń wirusowych, 53 zachorowania wywołane były przez rotawirusy (w 2017 roku zgłoszono 40 zachorowań), 16 przypadków przez adenowirusy (w 2017 roku zgłoszono 27 zachorowania) oraz 2 przypadki nie określone. W grupie wiekowej dzieci do lat 2 wystąpiły 42 zachorowania, w roku 2017 zgłoszono 36 takich przypadków. We wszystkich w/w przypadkach, chorzy poddani byli hospitalizacji. Współczynnik zapadalności w grupie zakażeń rotawirusowych, oraz innych określonych, był wyższy od wartości w województwie, które także uległy wzrostowi w stosunku do roku 2017.

Zarejestrowano 1 ognisko rodzinne, gdzie czynnikiem etiologicznym były rotawirusy. Dochodzeniem epidemiologicznym objęto 5 osób: 3 dzieci poniżej 14 roku życia oraz rodziców, zamieszkujących we wspólnym gospodarstwie domowym. Dwoje chorych dzieci, zostało poddanych hospitalizacji.

Biorąc pod uwagę przebieg choroby, okres wylegania oraz drogi transmisji zakażenia rotawirusami przyjęto, że wysoce prawdopodobną drogą zakażenia, była droga kontaktowa poprzez styczność ze skażonymi powierzchniami. Szczepienia ochronne, pozostają nadal najskuteczniejszą metodą zapobiegania zakażeniom rotawirusowym u małych dzieci. Jednak przestrzeganie zasad higieny osobistej oraz higieny żywienia i żywności, jest niezmiennie najtańszą i również skuteczną metodą w walce z patogenami.

W 2018r. 80 dzieci zaszczepiono p/rotawirusom (94 osób zaszczepiono w roku 2017).

Biegunka i zapalenie żółdkowo-jelitowe u dzieci do lat 2 o etiologii nieokreślonej.

W roku 2018, ogólna liczba zachorowań uległa wzrostowi w stosunku do ubiegłego roku i wyniosła 29 przypadków. Natomiast w grupie dzieci do lat 2 zgłoszono, 6 przypadków zachorowań. Współczynnik zapadalności był ok. 1,5 krotnie niższy od współczynnika w województwie.

Ocena sytuacji epidemiologicznej chorób przenoszonych przez naruszenie ciągłości tkanek ze szczególnym uwzględnieniem WZW typu B, WZW typu C, HIV/AIDS.

W 2018 roku nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania na ostre WZW typu B, jak również koinfekcji WZW typu B+C. Zarejestrowano 3 nowe przypadki z rozpoznaniem BNO WZW (bliżej nieokreślonego wirusowego zapalenia wątroby) typu B. Jedna z osób była szczepiona p/WZW typu B, natomiast dwie osoby nie zostały poddane immunizacji. W roku 2017 zgłoszono 2 przypadki, w tej grupie zachorowań. W analizowanym przedziale czasowym, rozpoznano 7 przypadków PWZW (przewlekłego wirusowego zapalenia wątroby) typu C, 1 osoba była poddana hospitalizacji.

W trzech przypadkach, zakażenie wirusem HCV, wykryto podczas badań przesiewowych ciężarnych. Stanowiło to wzrost w stosunku do roku 2017, w którym rozpoznano 5 zachorowań na PWZW typu C. Chorzy, wraz z ich otoczeniem, zostali zgłoszeni do lekarzy poz, celem objęcia ich nadzorem lekarskim, w tym szczepieniom p/WZW typu B.

W minionym roku, do PSSE w Sępólnie Kraj., wpłynęło 10 nowych zgłoszeń dodatnich wyników badań w kierunku anty HCV (ang. Hepatitis C Virus) (przeciwciał p/ wirusowi wątroby typu C). W 5 przypadkach, dodatnie wyniki anty HCV uzyskano w badaniach przesiewowych ciężarnych. W wyniku dalszej diagnostyki w poradni hepatologicznej, w 3 przypadkach rozpoznano WZW typu C. Pacjentki uzyskały informacje przeznaczone dla personelu medycznego placówki w której planują odbyć porody. We wszystkich przypadkach, udało się przeprowadzić wywiady epidemiologiczne i działania edukacyjne.

W ramach działań edukacyjnych, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., zwraca się do osób z rozpoznaniem anty HCV, o kontynuowanie dalszej diagnostyki w poradni hepatologicznej. Stanowi to podstawę do ewentualnego zakwalifikowania do leczenia oraz monitorowania przebiegu zakażenia.

W analizowanym okresie, nie zarejestrowano nowo wykrytych zakażeń wirusem HIV, oraz przypadków zachorowań na AIDS.

Ocena sytuacji epidemiologicznej w zakresie inwazyjnych zakażeń podlegających rejestracji

Na terenie powiatu sępoleńskiego, w minionym roku zarejestrowano 2 przypadki, inwazyjnej choroby, wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae*. W jednym przypadku była to sepsa, zdiagnozowana u pacjenta z chorobą nowotworową, w trakcie chemioterapii. Drugi przypadek, dotyczył samotnego pacjenta, w bardzo złym stanie ogólnym z obciążonym wywiadem chorobowym.

W 2018 roku, w grupie chorób inwazyjnych, wywołanych przez *Streptococcus pyogenes* inwazyjną, zgłoszono 4 przypadki (możliwe) różny. W dwóch przypadkach, chorzy zostali poddani hospitalizacji. W okresie poddanym analizie, nie zarejestrowano przypadków zachorowań wywołanych przez *Neisseria meningitidis* i *Hemophilus influenzae*

Neuroinfekcje

W grupie neuroinfekcji, w 2018 roku zgłoszono 3 przypadki zachorowań, natomiast w roku 2017 były to 2 przypadki:

1. zapalenie opon mózgowych, nie określone (zachorowanie dotyczyło kobiety w starszym wieku, z obciążonym wywiadem chorobowym (wykonano ogólne badanie pmr).
2. bakteryjne zapalenie opon mózgowych, nie określone (dotyczyło mężczyzny w średnim wieku (posiew pmr – ujemny). W wyniku konsultacji laryngologicznej, rozpoznano cechy ostrej infekcji górnych dróg oddechowych oraz ucha środkowego, prawego.
3. zapalenie opon mózgowych w chorobach bakteryjnych sklasyfikowanych gdzie indziej (Neuroborelioza). (Pacjent przynależy do populacji kluczowej dla tej jednostki chorobowej – wykonywał zawód pilarza (posiew pmr – ujemny).

Choroby przenoszone przez kleszcze

W minionym 2018 roku, zarejestrowano 7 przypadków boreliozy, w tym 1 przypadek neuroboreliozy (w 2017 roku – 8 przypadków). Zapadalność w powiecie sępoleńskim była nieco niższa od zapadalności w województwie. Wszystkie zachorowania, podobnie jak w roku ubiegłym dotyczyły osób dorosłych. W 2 przypadkach, chorzy zostali poddani hospitalizacji.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., podobnie jak w latach wcześniejszych, prowadził działania informacyjno-edukacyjne wśród społeczeństwa, w zakresie profilaktyki boreliozy oraz kleszczowego zapalenia mózgu. W zakresie występowania chorób odzwierzęcych, kontynuowana jest współpraca z Powiatowym Inspektorem Weterynarii w Sępólnie kraj.

Gruźlica

Na terenie powiatu sępoleńskiego w 2018 roku zarejestrowano 3 przypadki zachorowań na gruźlicę płuc. Jedna z osób była bezdomna, w czasie rozpoznania zachorowania przebywała na terenie miejskim. Wszystkie osoby z bliskiego otoczenia chorych, zostały objęte nadzorem epidemiologicznym. Współczynnik zapadalności był 2-krotnie niższy od wartości z 2017r., w którym zarejestrowano 6 przypadków gruźlicy a także niższy od zapadalności w województwie.

Zachorowalność na gruźlicę na terenie pow. sępoleńskich latami: 2010-2018

Rok	Zakres wiekowy	MIASTO			WIEŚ			OGÓŁEM (rubryki 3+6)
		mężczyźni	kobiety	razem (rubryki 1+2)	mężczyźni	kobiety	razem (rubryki 4+5)	
2018	28-47	1	-	1	2	-	2	3
2017	29-69	2	2	4	1	1	2	6
2016	84-86	-	1	1	1	-	1	2
2015	29-74	1	2	3	1	-	1	4
2014	20-70	1	-	1	2	1	3	4
2013	36-62	1	2	3	1		1	4
2012	53-87	-	-	-	3	-	3	3
2011	49-65	2	-	2	2	-	2	4
2010	24-66	1		1	8	2	10	11

Grypa i zachorowania grypopochodne

Liczba podejrzeń zachorowań na grypę i zachorowania grypopodobne w analizowanym przedziale czasowym, była niższa w stosunku do poprzedniego roku i wynosiła 21249 przypadków (22080 przypadków w 2017 roku). 128 osób zostało skierowanych do szpitala.

W roku 2018 przeciwko grypie zaszczepiły się 882 osoby, co stanowi wzrost w stosunku do roku 2017, w którym immunizacji poddano 805 osób.

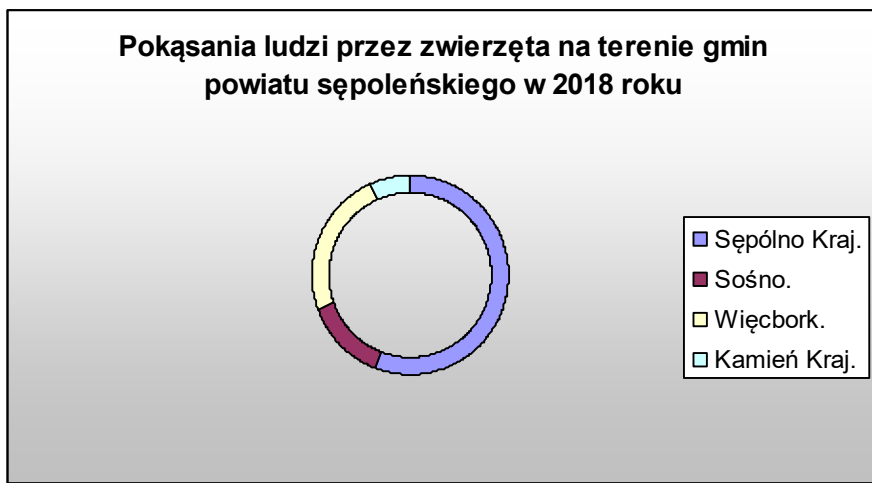
W zakresie profilaktyki grypy Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., nawiązuje współpracę z podmiotami wykonującymi działalność leczniczą, placówkami nauczania i wychowania. W 2018 roku, w programie: Nadzór nad grypą – SENTINEL, nadal uczestniczył NZOZ „DOKTÓR” w Sępólnie Kraj., w ramach którego pobrano 3 wymazy wirusologiczne. W jednym przypadku, podejrzenie grypy zostało potwierdzone. Pacjent był leczony ambulatoryjnie, leczenie zakończyło się pełnym powrotem do zdrowia.

Ogółem, zgłoszono 2 potwierdzone zachorowania na grypę typu A, w tym 1 hospitalizację. Stanowiło to spadek, w porównaniu do wcześniejszego roku, w którym zgłoszono 4 potwierdzone przypadki grypy. Współczynnik był około 1,5 krotnie niższy od wartości w województwie. Chorzy uzyskali informacje na temat zakażeń wirusowych i możliwości zaszczepienia się p/ grypie.

Profilaktyka wścieklizny u ludzi

W ramach profilaktyki p/wściekliznie immunizacji poddano 10 osób po narażeniu, co stanowiło wzrost liczby zaszczepionych w porównaniu z 2017 rokiem, w którym zaszczepiono 7 osób. Współczynnik zapadalności był wyższy w stosunku do zapadalności w województwie. Na terenie powiatu sępoleńskiego, zarejestrowano ogółem 59 przypadków pokąsań przez zwierzęta (57 pokąsań w 2017 roku) w tym: 9 przez koty (w jednym z przypadków, 1 kot pokąsał 3 osoby), 1 przez dziką, pozostałe dotyczyły pokąsań przez psy.

W ramach nadzoru bieżącego i zapobiegawczego nad chorobami odzwierzęcymi, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., nadal kontynuuje współpracę z gminami tworzącymi powiat, Powiatowym Lekarzem Weterynarii, Komendantem Powiatowej Policji, oraz Wojewódzką Przychodnią Chorób Zakaźnych w Bydgoszczy, jak również z innymi instytucjami. Na podstawie otrzymanego zgłoszenia pokąsania człowieka przez zwierzę, pracownicy sekcji nadzoru przeciwepidemicznego przeprowadzają dochodzenie epidemiologiczne a następnie informują o tym fakcie Powiatowego Lekarza Weterynarii w Sępólnie Kraj., lub podejmują inne działania, w zależności od sytuacji epidemiologicznej.

Zgony z powodu chorób zakaźnych.

W 2018 roku zarejestrowano 3 przypadki zgonów z powodu chorób zakaźnych:

- B18.2 Przewlekłe Wirusowe Zapalenie Wątroby typu C,
- A41.5 Posocznica wywołana przez inne bakterie Gram – ujemne,
- J18.0 Nieokreślone, odoskrzelowe zapalenie płuc.

Ocena realizacji programu szczepień ochronnych

Szczepienia ochronne są najbardziej efektywnym działaniem profilaktycznym jakim dysponujemy w walce z wieloma chorobami zakaźnymi. Umożliwiają całkowite ich wyeliminowanie, zmniejszają zachorowalność, redukują liczbę powikłań i zgonów. Masowe szczepienia praktycznie wyeliminowały takie choroby jak oспа prawdziwa, błonica czy polio. Celem prowadzonych szczepień ochronnych jest zarówno uzyskanie osobniczej odporności na zachorowanie danego dziecka czy ograniczenie niepożądanych skutków zdrowotnych mogących być wynikiem choroby zakaźnej, lecz także zabezpieczenie całego społeczeństwa przed możliwością infekcji tj. osiągnięcia tzw. odporności populacyjnej (zbiorowiskowej) dającej ochronę osobom z brakiem odporności. Szczepienia obowiązkowe są realizowane przez osoby upoważnione, będące realizatorami obowiązkowych szczepień ochronnych w terminach i zgodnie ze szczegółowymi wskazaniami, dotyczącymi stosowania poszczególnych szczepionek i zgodnie z aktualną wiedzą medyczną. Terminy realizacji obowiązku wykonania poszczególnych szczepień są uwarunkowane zaleceniami, jakie definiuje Program Szczepień Ochronnych obowiązujący na dany rok.

Program Szczepień Ochronnych ogłaszany jest corocznie przez Głównego Inspektora Sanitarnego w formie na komunikatu, w Dzienniku Urzędowym ministra właściwego do spraw zdrowia, publikowanego do końca 31 października roku poprzedzającego realizację Programu Szczepień Ochronnych.

Na terenie nadzorowanym przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Kraj. znajduje się 14 punktów realizujących szczepienia ochronne:

- 12 punktów szczepień realizujących obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży jak również szczepienia zalecane (płatne) we wszystkich grupach wiekowych,
- 1 Oddział noworodkowy realizujący obowiązkowe szczepienia ochronne noworodków, Dział pomocy doraźnej realizujący szczepienia ochronne osób narażonych w szczególny sposób na zakażenie (szczepienia p/ko tężcowi).

Ocenę realizacji Programu Szczepień Ochronnych w roku 2018 przeprowadzono w oparciu o dane zawarte w Rocznych Sprawozdaniach ze Szczepień Ochronnych MZ-54 sporządzonych przez podmioty wykonujące działalność leczniczą w zakresie szczepień ochronnych.

Analiza Porównawcza Szczepień w latach 2017/2018

Szczepienie p/ko gruźlicy	2017r.	2018r.
Noworodki	97,81%	98,67 %
Szczepienie p/ko WZW typu B		
Szczepienie podstawowe w 1 roku życia	40,88%	36,02%
Szczepienie podstawowe w 2 roku życia	98,94%	94,56%
Szczepienie p/ko odrze, śwince, różyczce		
Szczepienie podstawowe w 2 roku życia	78,63%	88,18%
Szczepienie podstawowe w 3 roku życia	99,43%	99,47%
Szczepienie przypominające w 10 r.ż.	95,05%	93,94%
Szczepienie p/ko poliomyelitis		
Pierwotne w 1 roku życia	49,15%	42,74%
Podstawowe w 2 roku życia	55,67%	47,28%
I przypominające	93,29%	89,30%
Szczepienie p/ko błonicy i tężcowi		
Pierwotne w 1 roku życia	49,15%	42,74%
Podstawowe w 2 roku życia	55,67%	47,28%
I przypominające	93,29%	89,30%
II przypominające	96,86%	93,97%
III przypominające	90,33%	90,04%
Szczepienie p/ko krztuścowi		
Pierwotne w 1 roku życia	49,15%	42,74%
Podstawowe w 2 roku życia	55,67%	47,28%
Przypominające w 6 roku życia	93,29%	89,30%

Szczepienie p/ko Haemophilus influenzae		
Pierwotne w 1 r.ż.	49,15%	42,74%
Podstawowe w 2 r.ż.	55,67%	47,28%
Szczepienie p/ko Streptococcus pneumoniae		
Pierwotne w 1 r.ż.	66,42%	45,70%
Podstawowe w 2 r.ż.	-	77,07%

Realizacja obowiązkowych szczepień ochronnych 1 i 2 roku życia kształtuje się na niższym poziomie w stosunku do roku ubiegłego. Wyjątek stanowi szczepienie podstawowe p/ko odrze, śwince i różyczce, które zrealizowano na znacznie wyższym poziomie. Duży wpływ na wykonawstwo obowiązkowych szczepień ochronnych ma nadal utrzymująca się tendencja uchylania się od obowiązku szczepień oraz znaczna migracja/emigracja mieszkańców.

Ilość dzieci i młodzieży w wieku szkolnym zaszczepionych zgodnie z obowiązującym programem szczepień ochronnych kształtuje się zbliżonym lub niższym poziomie.

W roku 2018 Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sępólnie Kraj., oraz świadczeniodawcy udzielający świadczeń zdrowotnych w zakresie szczepień ochronnych uczestniczyli w realizacji ogólnopolskiej kampanii pn. „Wiosna bez pneumokoków”. W ramach akcji z bezpłatnych szczepień p/ko pneumokokom mogły skorzystać dzieci do ukończenia 5 roku życia (urodzone w latach 2013-2016), które nie podlegały obowiązkowym szczepieniom oraz nie były szczepione w ramach szczepień zalecanych. W wyniku podjętych działań na terenie powiatu zaszczepiono dodatkowo 177 dzieci.

Ilość osób zaszczepionych przeciwko tężcowi w związku z wystąpieniem narażenia na zakażenie jest na poziomie zbliżonym do roku 2017r. Zaobserwowano znaczny wzrost liczby osób zaszczepionych przeciwko Wirusowemu zapaleniu wątroby typu A – 111 (rok 2017 – 62).

W omawianym okresie zarejestrowano 10 przypadków wystąpienia Niepożądanego Odczynu Poszczepiennego (9 przypadków zakwalifikowano jako łagodne, 1 poważny). We wszystkich przypadkach nastąpił pełny powrót do zdrowia.

W powiecie sępoleńskim, podobnie jak w całym kraju utrzymuje się niekorzystny wpływ ruchów antyszczepionkowych. Skutkuje to wzrostem liczby osób (rodziców, opiekunów) uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych, a tym samym zwiększeniem się liczby osób nieszczepionych.

W roku 2018 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., w stosunku do 49 osób prowadził działania zmierzające do wyegzekwowania obowiązku poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym. W wyniku podjętych działań u 9 osób wykonało obowiązek szczepień. Nadal jednak 20 osób nie wykonało obowiązku szczepień (nie zaszczepiono 19 osób).

W roku 2018 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. sprawował nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi produkowanej przez przedsiębiorstwa wodociągowe na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019r., poz. 59) oraz ustawy z dnia 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2018r., poz. 1152 z późn. zm.). Badania jakości wody wykonywane były przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi określone są w obowiązującym rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017r., poz. 2294).

Zaopatrzenie ludności w wodę

Na obszarze powiatu sępoleńskiego wodociągi produkujące wodę przeznaczoną do zbiorowego zaopatrzenia ludności, zasilane są z ujęć podziemnych, które charakteryzują się stałym składem fizyko - chemicznym. Do uzdatniania wody stosowane są tradycyjne sposoby napowietrzania i filtracji. Wszystkie wodociągi znajdujące się w ewidencji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Kraj. pracują w oparciu o jedno ujęcie, które stanowi jedna lub kilka studni, eksploatowanych najczęściej naprzemiennie. Studnie na ujęciach są odpowiednio chronione, zabezpieczone przed dostępem osób nieupoważnionych. Ustanowione są strefy bezpośredniej ochrony sanitarnej ujęć wody, które są oznakowane tablicami informacyjnymi.

Mając na uwadze wysoką jakość świadczonych usług, przedsiębiorstwa wodociągowe, poddają regularnie przeglądowi oraz konserwacji urządzenia wodne wraz z siecią. Każdorazowo, po zakończonych pracach modernizacyjnych, w celu utrzymania odpowiedniej jakości produkowanej wody, sieć dystrybucyjna poddawana jest płukaniu i krótkotrwałemu chlorowaniu w celu eliminacji jej wtórnego zanieczyszczenia.

W 2018 roku skontrolowano wszystkie ujęcia wody oraz studnie na tych ujęciach. Stan sanitarno - techniczny studni na ogół nie budził zastrzeżeń. W dwóch ujęciach wody zlokalizowanych na terenie gminy Więcbork stwierdzono nieprawidłowości, które w krótkim czasie zostały usunięte. Podczas prowadzonych kontroli nie stwierdzono źródeł zanieczyszczeń mogących wpływać na pogorszenie jakości wody.

W ubiegłym roku przeprowadzono modernizację stacji uzdatniania wody w Sypniewie, która obejmowała:

- montaż dwóch zbiorników retencyjnych każdy o pojemności 100 m³,
- uszczelnienie dwóch studni głębinowych, wymalowanie wnętrza studni, wymiana włączów studni, wyposażenie ich w kompletną armaturę i urządzenia pomiarowe,
- wymianę stolarki okiennej,
- docieplenie ścian,
- wykonanie glazury na ścianach i podłozie, wymalowanie ścian i sufitów SUW,
- obsadzenie nowych filtrów na hali filtrów,
- wykonanie remontu dachu tj. ocieplenie styropapą,
- wykonanie nowego przykrycia odстойników wód popłucznych

- wykonanie nowego ogrodzenia działki wraz z bramą wjazdową i furtką,
- wymianę filtrów odżelaziania oraz odmanganiania,
- montaż centralnego aeratora powietrza,
- montażu pompowni II°,
- montażu przewodów technologicznych z rur ze stali kwasoodpornej wraz z armaturą,
- montażu sprężarek oraz dmuchawy powietrza,
- montażu instalacji elektrycznej oraz szafy sterowniczej.

W 2018 r. rozpoczęto również przebudowę i rozbudowę stacji uzdatniania wody w Wałdowie, która ma potrwać do czerwca 2019r. Zakres prac polega na:

- wymianie wyposażenia studni głębinowych
- montażu dwóch zbiorników retencyjnych o poj. 100 m³ każdy,
- budowie odstoju wód popłucznych
- montażu urządzeń technologicznych

Struktura wodociągów w 2018 roku

W roku 2018 pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Kraj. znajdowało się ogółem 13 wodociągów zlokalizowanych na terenie 4 gmin powiatu sępoleńskiego oraz 2 ujęcia indywidualne przyzakładowe.

Wodociągi o produkcji wody 1000 – 10000 m³/d

- **Wodociąg publiczny w Sępólnie Kraj.** – zaopatrujący miejscowości: Sępólno Kraj., Dziechowo, Chmielniki, Komierówko, Grochowiec, Niechorz, Piaseczno, Sikorz, Siedlisko, Świdwie, Wysoka Kraj., Zboże, Wiśniewka, Trzciany, Skarpa, Lutówko i Lutówko Młyn. Przez większą część roku wodociąg zaopatrywał w wodę odbiorców wodociągu publicznego w Wałdowie, w związku z zamknięciem stacji uzdatniania wody na czas prowadzonego remontu.

Wodociągi o produkcji wody 100 – 1000 m³/d

- **Wodociąg publiczny w Więcborku** – zaopatrujący miejscowości: Więcbork, Suchorączek, Nowy Dwór, Karolewo, Śmiłowo, Dalkowo, Jastrzębiec, Młynki,

- ***Wodociąg publiczny w Kamieniu Kraj.*** – zaopatrujący miejscowości: Kamień Kraj., Płocicz, Duża Cerkwica, Mała Cerkwica, Radzim, Dąbrówka, Dąbrowa, Witkowo, Witkowo leśniczówka, Witkowski Młyn,
- ***Wodociąg publiczny w Przepalkowie*** - zaopatrujący miejscowości: Przepalkowo, Sośno, Obodowo, Olszewka, Dziedno, Dębiny, Zielonka, Wielowicz, Wielowiczek, Szynwałd, Roztoki, Borówki,
- ***Wodociąg publiczny w Sitnie*** – zaopatrujący miejscowość Sitno, Mierucin, Tuskowo, Skoraczewo, Jaszkowo, Wąwelno,
- ***Wodociąg publiczny w Rogalinie*** – zaopatrujący miejscowość Rogalin, Tonin, Toninek, Ostrówek, Płosków,
- ***Wodociąg publiczny w Orzelku*** - zaopatrujący miejscowości: Orzełek, Zamarte, Obkas, Niwy, Nowa Wieś, Jerzmionki, Osady Jerzmionckie,
- ***Wodociąg publiczny w Wałdowie*** - zaopatrujący miejscowości: Wałdowo, Wałdówko, Wilkowo, Włoszibórz, Teklanowo, Komierowo, Zalesie. W związku z prowadzonym remontem odbiorcy wody od maja 2018r. podłączeni zostali do sieci wodociągu publicznego w Sępólnie Kraj.
- ***Wodociąg publiczny w Sypniewie*** - zaopatrujący miejscowości: Sypniewo, Dorotowo, Wilcze Jary, Wymysłowo, Adamowo, Adamowo-Leśnictwo, Lubcza, Jeleń, Frydrychowo,
- ***Wodociąg publiczny w Runowie Kraj.*** - zaopatrujący miejscowości: Runowo, Borzyszkowo, Czarmuń, Czarmuń gajówka, Puszcza, Klarynowo, Górowatki, Katarzynie, Klementynowo, Zabartowo, Zgniłka, Zabartowo,
- ***Wodociąg publiczny w Kawlach*** - zaopatrujący miejscowości: Wiśniewa, Lutowo, Iłowo osada, Jazdrowo, Iłowo wieś, Radońsk, Kawle,

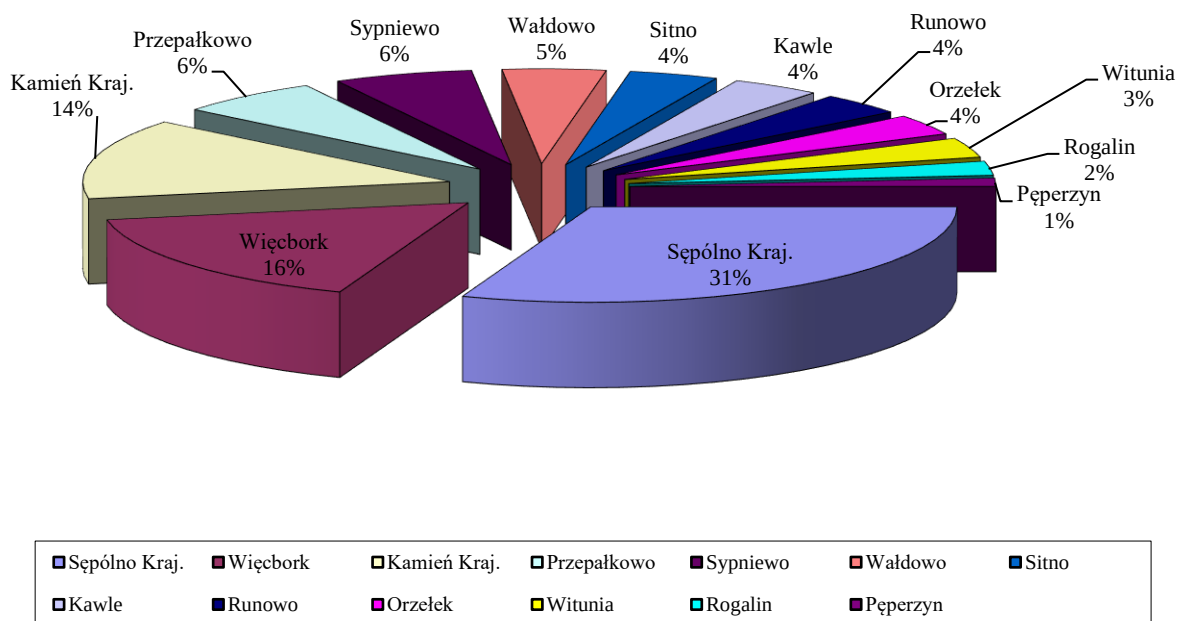
Wodociągi o produkcji wody <100 m³/d

- ***Wodociąg publiczny w Pęperzynie*** - zaopatrujący miejscowość Pęperzyn,
- ***Wodociąg publiczny w Witunii*** - zaopatrujący miejscowości: Witunia, Zakrzewek, Zakrzewska Osada, Chłopigozd-Gajówka, Chłopigozd-Leśnictwo,

Indywidualne ujęcia wody

- ***Ujęcie indywidualne Zakładu Produkcji Mączki Rybnej „ALMOR” w Iłowie***
- ***Ujęcie indywidualne Zakładu Mleczarskiego w Zalesiu***

Procentowy rozkład ludności zaopatrywanej z poszczególnych wodociągów

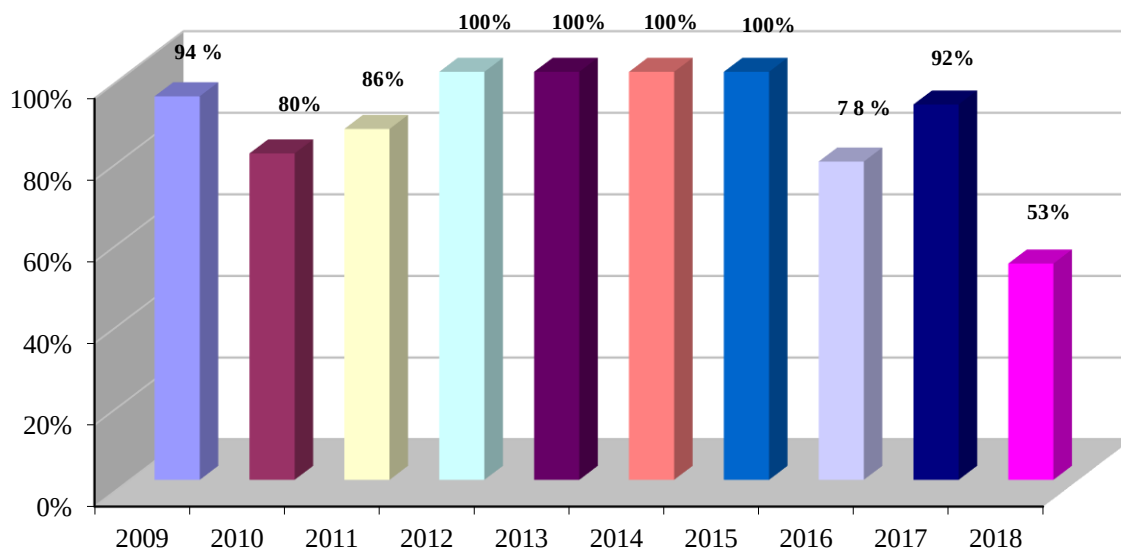
Woda z wodociągów poddawana była systematycznej kontroli jej jakości, prowadzonej przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Kraj. oraz przez przedsiębiorstwa wodociągowe. Badania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w zakresie monitoringu kontrolnego, przeglądowego oraz w ramach nadzoru sanitarnego wykonywane były w akredytowanych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Bydgoszczy oraz w Nakle n. Not. Badania wody wykonywane przez producentów wody w ramach kontroli wewnętrznej prowadzone były zarówno w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak i w laboratoriach zewnętrznych o udokumentowanym systemie jakości badań, zatwierdzonym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Spośród zewidencjonowanych wodociągów powiatu sępoleńskiego 2 największe wodociągi (wodociąg publiczny w Sępólnie Kraj. i Więcborku) objęte były raportowaniem do Komisji Europejskiej.

Wszystkie wodociągi przebadano w pełnym zakresie parametrów zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017r., poz. 2294). Ogółem w 2018r. pobrano do badań 98 próbek wody do badań mikrobiologicznych i fizykochemicznych (w tym w 14 próbach określono dodatkowe parametry zamieszczone w części B do ww. rozporządzenia MZ, w tym: metale ciężkie, pestycydy, WWA). W roku 2018 w ramach monitoringu jakości wody prowadzonej przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej pobrano do badań 98 próbek wody do spożycia, natomiast w ramach kontroli wewnętrznej prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowe 172 próbki wody.

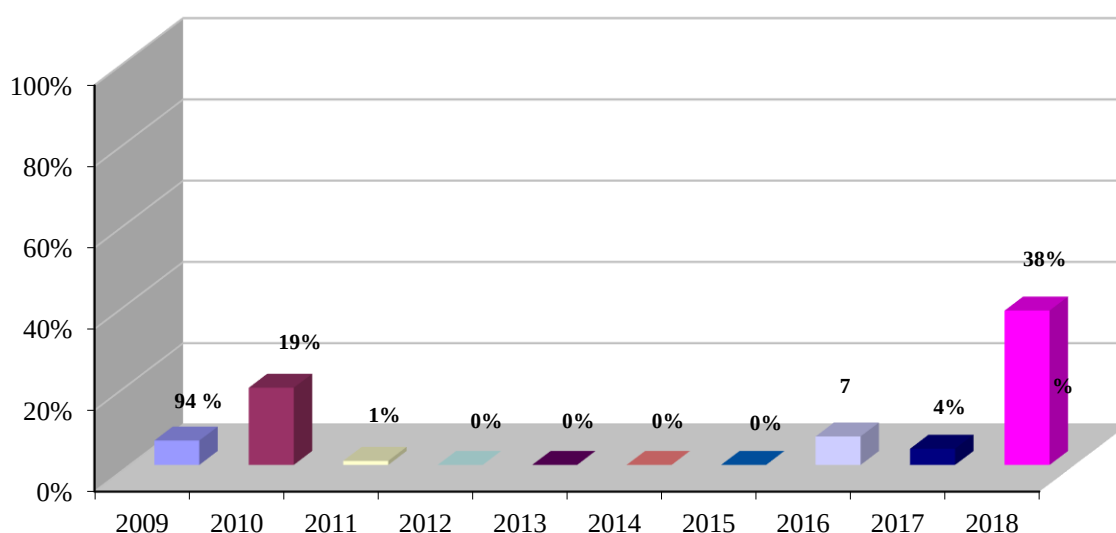
Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, woda jest w pełni bezpieczna dla zdrowia, jeśli spełnia określone w nim wymagania.

W ubiegłym roku bardzo często stwierdzano niewłaściwą jakość wody, głównie pod względem mikrobiologicznym. Przekroczenia ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72 h utrzymywały się przez dłuższy czas we wszystkich wodociągach gminy Więcbork. Na dzień 31.12.2018r. z 13 skontrolowanych wodociągów, wodę odpowiedniej jakości, spełniającą wymogi obowiązujących przepisów prawnych produkowało 7 obiektów wodnych co stanowi 53 % urządzeń wodnych.

Rozkład procentowy urządzeń wodnych produkujących wodę o odpowiedniej jakości. (stan na 31.12.2018r.)

W wodę niespełniającą wymagań sanitarnych zaopatrywanych było 15719 mieszkańców - 38% odbiorców – stan na dzień 31.12.2018r.

Rozkład procentowy mieszkańców powiatu sępoleńskiego zaopatrywanych w wodę warunkowo dopuszczoną do spożycia przez ludzi. (stan na 31.12.2018r.)

Zaobserwowane w 2018r. pogorszenie jakości wody w nadzorowanych wodociągach związane jest z wprowadzeniem do zakresu badań dodatkowego parametru – ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72 h, którego przekroczenia stwierdzano w części badanych próbek wody. Bakterie te nie stwarzają istotnego zagrożenia dla zdrowia konsumentów, woda nadaje się do spożycia i na potrzeby gospodarcze. Wskaźnik ten uchodzi za najbardziej przydatny w ocenie stanu sanitarnego systemu dystrybucji, sygnalizując warunki sprzyjające narastaniu mikroflory, dlatego rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017r., poz. 2294) został wprowadzony jako jeden z podstawowych parametrów jakości mikrobiologicznej wody.

W przypadku pojawienia się zanieczyszczeń bakteriologicznych, przedsiębiorstwa wodociągowe podejmowały natychmiastowe działania mające na celu ich wyeliminowanie, a mianowicie najczęściej było to płukanie sieci oraz krótkotrwałe przechlorowanie urządzeń i sieci. Konsumenci o wszystkich przekroczeniach mikrobiologicznych informowani byli w wydawanych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Kraj. komunikatach.

W przypadku parametrów fizykochemicznych na nadzorowanym terenie najczęściej stwierdzano przekroczenia zawartości żelaza i manganu oraz wskaźnika mętności wody. Związki tych metali stanowią typowe naturalne zanieczyszczenia wody. W przypadku zaistnienia nieprawidłowości w eksploatacji urządzenia uzdatniającego lub awarii samego urządzenia może dojść do zanieczyszczenia wody przeznaczonej dla konsumentów. Jednakże zwiększona zawartość tych związków nie ma istotnego znaczenia zdrowotnego dla ludzi, natomiast jest uciążliwa, gdyż powoduje zmiany organoleptyczne wody, przyczyniając się do wzrostu barwy i mętności.

Przekroczenia parametrów w poszczególnych wodociągach w ciągu całego 2018r.

- **Wodociąg publiczny w Sępólnie Kraj.** - W wodociągu publicznym w Sępólnie Kraj. w ciągu całego roku stwierdzono tylko krótkotrwałe, miejscowe przekroczenia parametrów fizykochemicznych, związane z awariami w punkcie monitoringowym.
- **Wodociąg publiczny w Więcborku** – Od sierpnia 2018r. do stycznia 2019r. prowadzone było postępowanie administracyjne i egzekucyjne w sprawie niewłaściwej jakości wody pod względem ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72h. Dodatkowo w próbkach wody pobranych pod koniec roku stwierdzono niewłaściwą barwę i mętność wody oraz przekroczenia stężenia żelaza i manganu. Ponadto w ciągu roku stwierdzono krótkotrwałe przekroczenie stężenia manganu i jonu amonowego oraz niewłaściwą barwę wody.
- **Wodociąg publiczny w Kamieniu Kraj.** – W wodociągu tym przez cały rok nie stwierdzono żadnych przekroczeń
- **Wodociąg publiczny w Przepalkowie** – Od kwietnia do końca września w wodociągu tym stwierdzano niewłaściwą barwę wody (która jest cechą charakterystyczną wody pochodzącej z tego wodociągu niezwiązaną z przekroczeniem jakiegokolwiek z parametrów). Dodatkowo w jednej z pobranych w ciągu roku próbek wody stwierdzono obecność pojedynczych bakterii z grupy coli. Próby kontrolne pobrane po natychmiastowej dezynfekcji nie wykazały skażenia mikrobiologicznego.
- **Wodociąg publiczny w Sitnie** – W wodociągu tym stwierdzono krótkotrwałe przekroczenie stężenia manganu i żelaza..
- **Wodociąg publiczny w Rogalinie** – W ciągu całego roku stwierdzono pojedyncze i chwilowe niewielkie przekroczenia barwy i mętności
- **Wodociąg publiczny w Orzelku** – W wodociągu tym przez cały rok nie stwierdzono żadnych przekroczeń
- **Wodociąg publiczny w Waldowie** – Do czasu zamknięcia stacji uzdatniania wody z powodu prowadzonej modernizacji w wodzie stwierdzano niewłaściwą mętność oraz ponadnormatywne stężenie żelaza i manganu.
- **Wodociąg publiczny w Sypniewie** – Pomimo przeprowadzonej modernizacji w ciągu całego roku jakość produkowanej wody odbiegała od obowiązujących norm. Od końca 2017 r. do teraz w wodzie stwierdza się niewłaściwe stężenie manganu. Dodatkowo w ciągu trwania prac modernizacyjnych notowano znaczne pogorszenia jakości organoleptycznej i fizykochemicznej wody (niewłaściwe stężenie żelaza, niewłaściwą mętność i barwę wody). Ponadto w ciągu roku

stwierdzano kilkakrotnie przekroczenia mikrobiologiczne głównie ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C. W miesiącu kwietniu stwierdzono skażenie wody bakteriami coli. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. zmuszony był zamknąć wodociąg i nakazał zapewnienie mieszkańcom zastępczego źródła wody do spożycia. Natychmiastowe działania naprawcze przywróciły odpowiednią jakość mikrobiologiczną wody.

- **Wodociąg publiczny w Runowie Kraj.** - Od lipca 2018r. do stycznia 2019r. prowadzone było postępowanie administracyjne w sprawie niewłaściwej jakości wody pod względem ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72h. W miesiącu październiku dodatkowo stwierdzono obecność bakterii z grupy coli, w związku z powyższym Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. stwierdził brak przydatności wody do spożycia, nakazał podjęcie działań naprawczych, unieruchomienie wodociągu oraz zapewnienie odbiorcom zastępczego źródła wody. Odbiorcy na czas prowadzonych działań naprawczych podłączeni zostali do sieci wodociągu publicznego w Więcborku.
- **Wodociąg publiczny w Kawłach** – W 2018r. stwierdzono w wodociągu miejscowe przekroczenia stężenia manganu i niewłaściwa mętność wody. Dodatkowo w wodzie stwierdzano krótkotrwale, miejscowe przekroczenia parametrów mikrobiologicznych, które nie potwierdzały się w badaniach kontrolnych.
- **Wodociąg publiczny w Peperzynie** - W próbkach wody pobranych we wrześniu stwierdzono niewłaściwą mętność, zapach, zwiększoną ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C po 72 h. oraz ponadnormatywne stężenie chloroformu i bromodichlorometanu. Do stycznia 2019r. prowadzono postępowanie administracyjne.
- **Wodociąg publiczny w Witunii** – Od października 2018r. do stycznia 2019r. w pobieranych próbkach wody stwierdzano zwiększoną ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C po 72 h. Dodatkowo w miesiącu czerwcu stwierdzono krótkotrwale przekroczenie stężenia manganu, które w ciągu przyznanego 30 - dniowego odstępu powróciło do normy.

Bieżące wyniki badań jakości wody są publikowane na stronach internetowych przedsiębiorstw wodno-kanalizacyjnych, stronach gminy oraz Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Kraj. O przypadkach unieruchomienia dostaw wody konsumentom są informowani w formie komunikatów PPIS wydawanych przez Burmistrza - które są publikowane i dystrybuowane oraz przekazywane poprzez lokalne media.

Od 2017r. w Gminie Sępólno Kraj. I Więcbork został wprowadzony system polegający na **informowaniu odbiorców drogą SMS o wszelkich awariach lub planowanych przerwach w dostawie wody.**

STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. w 2018r. objął nadzorem **338 obiektów użyteczności publicznej oraz 2 kąpieliska i 1 miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli.**

Każdego roku obserwuje się wzrost liczby obiektów znajdujących się w ewidencji Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Sępólnie Kraj.

Obiekty użyteczności publicznej stanowią liczną i różnorodną grupę, co powoduje zróżnicowanie wymagań sanitarnych, jakim powinny odpowiadać obiekty należące do poszczególnych kategorii.

W grupie tych obiektów znajdują się: zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej, hotele, ośrodki wczasowe, pływalnie, obiekty sportowe, obiekty kulturalne, place zabaw, parkingi, cmentarze, ustępy publiczne, itp.

W **2018r.** z tej grupy skontrolowano **236 obiektów, 2 kąpieliska oraz 1 miejsce wykorzystywane do kąpeli**, co stanowi około 70% ogółu nadzorowanych obiektów.

Przeprowadzono łącznie **263 kontrole sanitarne**, wszczęto postępowanie administracyjne wobec **18 obiektów**, wydano **24 decyzje** administracyjne z zakresu bieżącego nadzoru sanitarnego oraz **21 decyzji** z zakresu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego (dotyczących ekshumacji) i **1 decyzję zezwalającą na przewóz zwłok** poza terytorium kraju, a także **38 decyzji płatnościowych**.

W **2018r.** przeprowadzono ponadto: **15 kontrole** z zakresu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego nad przebiegiem ekshumacji, **3 kontrole** interwencyjne w związku ze zgłoszonymi doniesieniami sanitarnymi oraz **1 kontrolę** wspólną z pracownikiem Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego (odbior obiektu).

Wśród wszystkich obiektów użyteczności publicznej nie odnotowuje się obiektów w bardzo złym stanie sanitarno-technicznym, a stwierdzane nieprawidłowości usuwane są w niedługich okresach czasu.

W 2018r. **postępowania administracyjne** dotyczące doprowadzenia obiektów do wymaganego stanu sanitarno – higienicznego lub technicznego, a także związane z nieprawidłowościami dotyczącymi procedur, sterylizacji lub postępowania z odpadami niebezpiecznymi toczyły się wobec **18 obiektów**.

Wśród tej grupy znalazło się: 7 zakładów kosmetycznych i fryzjerskich, 1 zakład tatuażu, 1 zakład odnowy biologicznej, 1 hotel, 2 gospodarstwa agroturystyczne, 1 stadion, 1 ustęp ogólnodostępny, 2 świetlice, 1 dom kultury, 1 pływalnia.

Nieprawidłowości sanitarno-higieniczne oraz techniczne jakie stwierdzano podczas kontroli w wymienionych obiektach dotyczyły przede wszystkim niewłaściwego ogólnego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń, braku ciepłej wody w toaletach, braku procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi, niewłaściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi

i komunalnymi, braku kontroli procesu sterylizacji w autoklawie lub niewłaściwej sterylizacji narzędzi, braku badań lekarskich do celów sanitarno–epidemiologicznych, braku środków do dezynfekcji, niewłaściwej jakości wody pochodzącej z własnych ujęć w gospodarstwach agroturystycznych, niewłaściwej jakości wody w jacuzzi.

Na przestrzeni kilku lat nadal obserwuje się wzrost liczby powstających na terenie powiatu placów zabaw, a także wymianę przyrządów na istniejących już placach zabaw. W 2018r. pod nadzór trafiło 5 nowych placów zabaw. Nadal problemem jest zapewnienie właściwych warunków technicznych na istniejących obiektach. Drewniane elementy przyrządów pod wpływem warunków atmosferycznych łatwo ulegają zniszczeniu, a sołectwa dysponują ograniczonymi środkami finansowymi na ich renowację bądź wymianę. W dwóch gminach zauważa się tendencję do stopniowego usuwania drewnianych urządzeń i zastępowania ich metalowymi urządzeniami o znacznie lepszej jakości. O stwierdzonych podczas kontroli sanitarnych nieprawidłowościach technicznych urządzeń poinformowano wystąpieniem właścicieli placów zabaw oraz przekazano informacje do Inspektoratu Nadzoru Budowlanego w Sępólnie Kraj.

W 2018r. po raz kolejny zaobserwowano rotację w branży kosmetycznej, fryzjerskiej i odnowy biologicznej. Na terenie powiatu sępoleńskiego działalność w tym zakresie rozpoczęło 8 podmiotów – w tym pierwszy w powiecie zakład tatuażu. Kilka z obiektów z kolei zakończyło lub zawiesiło swoją działalność.

Obserwuje się również rozwój branży turystycznej. W 2018r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. objął nadzorem kilka gospodarstw agroturystycznych, kompleks domków turystycznych oraz pole namiotowe w Sępólnie Kraj.

W 2018r. przeprowadzono kontrole wszystkich cmentarzy z terenu powiatu sępoleńskiego. W dwóch przypadkach stwierdzono nieprawidłowości techniczne (uszkodzone ogrodzenia), o których poinformowano Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Sępólnie Kraj.

Do końca 2018r. odnotowano poprawę stanu sanitarnego większości zakwestionowanych obiektów użyteczności publicznej,

Na terenie powiatu sępoleńskiego w sezonie kąpielowym 2018r. udostępniono **2 kąpieliska** – nad Jeziorem Sępoleńskim oraz nad Jeziorem Więcborskim, a także **1 miejsce zwyczajowo wykorzystywane do kąpieli przez okres nie dłuższy niż 30 dni** - nad Jeziorem Konieczno w Lubczy.

W czasie całego sezonu kąpielowego w 2018r. przeprowadzono **6 kontroli** (zgodnie z harmonogramem) miejsc wykorzystywanych do kąpieli oraz **7 kontroli tematycznych** w związku z występowaniem sinic.

W 2018r. wydano 13 ocen jakości wody, stwierdzających jej przydatność do kąpieli i 2 oceny stwierdzającą brak przydatności wody do kąpieli ze względu na zakwit sinic (Kąpielisko nad Jeziorem Więcborskim). W związku z zakwitem sinic wydane zostały komunikaty informujące o zakazie kąpieli w wyżej wymienionym miejscu. W sumie kąpielisko było wyłączone z użytkowania przez okres kilku dni.

Zakwity sinic w jeziorach

Stan sanitarny placówek ochrony zdrowia.

W 2018r. ewidencja Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej w Sępólnie Kraj. obejmowała 46 placówek ochrony zdrowia: 19 podmiotów leczniczych wykonujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne oraz 27 praktyk zawodowych wykonujących działalność leczniczą.

Skontrolowano łącznie **37 obiektów**.

W trakcie kontroli stwierdzono uchybienia w 5 obiektach (3 przychodnie, gabinet stomatologiczny i indywidualne praktyka pielęgniarek).

Nieprawidłowości, jakie stwierdzono dotyczyły przede wszystkim niewłaściwego ogólnego stanu sanitarno – higienicznego pomieszczeń, braku ciepłej wody przy umywalce jednej z poradni, braku procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi, braku kontroli skuteczności procesów sterylizacji za pomocą testów biologicznych.

Na koniec roku 2018 poprawie uległ stan **4 obiektów**. Właściciel jednego z obiektów wystąpił z wnioskiem o wydłużenie terminu realizacji wykonania obowiązków, w związku z czym Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj wydał decyzję zmieniającą z terminem do końca października 2019r.

W powiecie sępoleńskim zlokalizowany jest 1 szpital, tj. Szpital Powiatowy NZOZ "NOVUM – MED" Sp. z o.o. w Więcborku. Podlega on kontroli Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy.

We wszystkich placówkach opracowano procedury postępowania z odpadami, bielizną czystą i brudną, procedury dezynfekcji i sterylizacji sprzętu, dezynfekcji powierzchni i rąk.

Dezynfekcja i sterylizacja narzędzi przeprowadzana jest w gabinetach zabiegowych i stomatologicznych. Sterylizacja narzędzi przeprowadzana jest wyłącznie w autoklawach.

W przychodniach oraz w pozostałych gabinetach, w których udzielane są świadczenia zdrowotne stosuje się narzędzia jednorazowego użytku.

Zaopatrzenie placówek w środki czystości, środki do dezynfekcji, materiały opatrunkowe i bieliznę oceniono jako wystarczające.

W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarowaniu odpadami medycznymi.

Wszystkie placówki ochrony zdrowia na nadzorowanym terenie powiatu sępoleńskiego zaopatrywane są w wodę z wodociągów publicznych.

Kluczowe kierunki działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie prowadzonego nadzoru sanitarnego w celu poprawy warunków pracy i ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących w miejscu pracy określone były w wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego. W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w zakładach pracy Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. w roku 2018 prowadził nadzór nad:

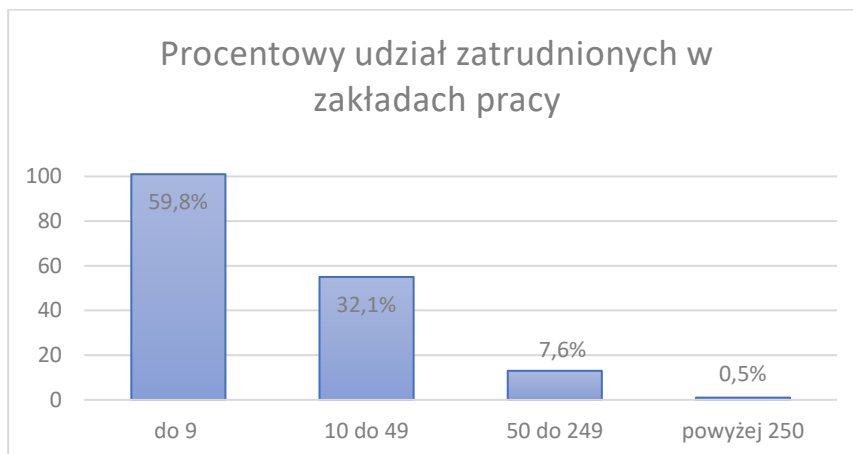
- przestrzeganiem zasad, przepisów higieny pracy i warunków środowiska pracy,
- przestrzeganiem przepisów w zakresie szkodliwych czynników biologicznych występujących w środowisku pracy,
- przestrzeganiem przepisów w zakresie wprowadzania i stosowania w działalności zawodowej produktów biobójczych,
- przestrzeganiem przepisów w zakresie szkodliwych czynników rakotwórczych i mutagennych w środowisku pracy – kontrole warunków pracy podczas prac związanych z rozbiórką azbestu,
- przestrzeganiem przez producentów, importerów, osoby wprowadzające do obrotu, stosujące lub eksportujące substancje chemiczne i ich mieszaniny lub wyroby obowiązków wynikających z przepisów prawa,
- wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

Jednym w priorytetowych elementach działalności pionu higieny pracy jest prewencja oraz prowadzenie postępowań w sprawach chorób zawodowych.

Struktura zatrudnienia

Pod nadzorem bieżącym Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Sępólnie Kraj. znajduje się **171 zakładów pracy**, w których zatrudnionych jest **3282 osób**. Wśród zakładów przeważają mikroprzedsiębiorcy zatrudniający do 9 pracowników oraz przedsiębiorstwa małe zatrudniające do 49 osób.

Większość nadzorowanych obiektów stanowią zakłady przetwórstwa drewna, produkcji mebli, branży spożywczej oraz zakłady zajmujące się handlem detalicznym. Pozostałą grupę stanowią: zakłady produkujące wyroby ze stali, warsztaty samochodowe, firmy handlowo – usługowe, firmy budowlane i produkcji materiałów budowlanych, firmy transportowe.

Struktura zatrudnienia w nadzorowanych zakładach

Nadzór bieżący nad środowiskiem pracy

W roku 2018 przeprowadzono **78 kontroli**, w tym **41 kontroli kompleksowych**, **18 kontroli sprawdzających** oraz **19 kontroli tematycznych**. Ogółem skontrolowano **66 zakładów pracy**. Wydano **18 decyzji** z zakresu bieżącego nadzoru sanitarnego, w których ujęto łącznie **131 nakazów** (usunięcia nieprawidłowości). Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości należy zaliczyć uchybienia w zakresie:

- poprawy stanu sanitarno – higienicznego pomieszczeń higienicznosanitarnych – **60 nakazów**,
- poprawy stanu sanitarno – higienicznego pomieszczeń pracy – **16 nakazów**,
- przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy – **7 nakazów**,
- przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – **14 nakazów**,

Czynniki szkodliwe dla zdrowia

Wykonywaniu pracy towarzyszą z reguły niebezpieczne, szkodliwe i uciążliwe czynniki. Czynniki te można podzielić na:

- **fizyczne** obejmujące zagrożenia mechaniczne, elektryczne, pyłowe, termiczne, hałasem, drganiami mechanicznymi (wibracją), oświetleniem, promieniowaniem optycznym i laserowym, polami elektromagnetycznymi,
- **chemiczne** obejmujące zagrożenia substancjami i preparatami chemicznymi w tym rakotwórczymi,
- **biologiczne** obejmujące priony i wirusy, bakterie, grzyby, pasożyty wewnętrzne, czynniki roślinne i czynniki zwierzęce inne niż pasożyty wewnętrzne,
- **psychofizyczne** obejmujące obciążenie fizyczne (statyczne, dynamiczne, monotopia) i obciążenie psychofizyczne oraz stres.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sepólnie Kraj. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadził następujące kontrole dotyczące czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy:

1. Czynniki fizyczne:

Podczas wykonywania bieżącego nadzoru sanitarnego w **14 zakładach pracy** stwierdzono **brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia**.

Tylko w 2 zakładach pracy w wyniku przeprowadzonych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia stwierdzono przekroczenia NDN hałasu. W związku z czym pracodawcy podjęli odpowiednie działania aby zminimalizować wpływ przekroczeń hałasu na pracowników. Specyfika i charakter zakładów pracy nie pozwalają w pełni wyeliminować przekroczeń hałasu w związku, z czym pracodawcy wdrażają program działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas. Pracownicy stosują odpowiednie ochronniki słuchu, maszyny i urządzenia są na bieżąco remontowane i konserwowane, stare maszyny wymieniane są na nowe, stosowane są również rotacje na stanowiskach pracy oraz zmianowość pracy maszyn.

Łącznie w zakładach pracy na terenie powiatu sępoleńskiego w warunkach przekroczonych norm higienicznych zatrudnionych było 144 osób.

2. Substancje i mieszaniny chemiczne:

W roku 2018 łącznie przeprowadzono 58 kontrole sanitarne w tym zakresie. Skontrolowano **17 dystrybutorów oraz 41 stosujących**.

W trakcie kontroli stwierdzono naruszenia przepisów w zakresie braku spisu substancji i mieszanin chemicznych.

3. Czynniki rakotwórcze i mutagenne – azbest:

W 2018r. przeprowadzono **1 kontrolę** podczas prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Prace te wykonywane były przez firmę spoza powiatu sępoleńskiego. Podczas tej kontroli nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości.

4. Czynniki biologiczne:

Podczas **14 kontroli** sprawdzono przestrzeganie przepisów prawa dotyczących szkodliwych czynników biologicznych.

W trakcie kontroli w **1 zakładzie pracy** stwierdzono:

- Brak rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych.
- Brak rejestru prac narażających na działanie szkodliwych czynników biologicznych.
- Brak instrukcji postępowania w razie narażenia na szkodliwy czynnik biologiczny.

Choroby zawodowe

Realizując zadania dotyczące nadzoru nad zdrowotnymi warunkami środowiska pracy, prowadzone są również postępowania administracyjne w zakresie chorób zawodowych. W związku z wykonywaną pracą oraz występującym narażeniem zawodowym mogą pojawić się u pracownika różne schorzenia, które mogą być uznane za chorobę zawodową.

W roku 2018 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj., prowadził 3 postępowania w sprawie podejrzenia choroby zawodowej (przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy: zespół cieśni w obrębie nadgarstka – 1 przypadek, oraz choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa – borelioza – 2 przypadki). Wydano 2 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej.

Nadzór nad przestrzeganiem zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej prowadzą stały monitoring przestrzegania zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w tym w postaci mieszaniny lub w wyrobie. Zgodnie z definicją określoną w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o

przeciwdziałaniu narkomanii nowa substancja psychoaktywna to każda substancja lub grupy substancji pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w formie czystej lub w formie preparatu działająca na ośrodkowy układ nerwowy, inna niż substancja psychotropowa i środek odurzający, stwarzająca zagrożenia dla zdrowia lub zagrożenia społeczne porównywalne do zagrożeń stwarzanych przez substancję psychotropową lub środek odurzający, lub które naśladują działanie tych substancji. Pod pojęciem środka zastępczego (tzw. „dopalaczy”). należy rozumieć produkt zawierający substancję o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty w takich samych celach jak środek odurzający, substancja psychotropowa lub nowa substancja psychoaktywna,

których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych; do środków zastępczych nie stosuje się przepisów o ogólnym bezpieczeństwie produktów.

W roku 2018 przeprowadzono 4 kontrole tematyczne, podczas których **nie stwierdzono wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.**

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. na bieżąco współpracuje z Komendą Powiatową Policji w Sępólnie Kraj. w zakresie nadzoru bieżącego i działań profilaktycznych dotyczących środków zastępczych.

W roku 2018 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sępólnie Kraj. prowadził jedno postępowanie wyjaśniające w sprawie podejrzenia wprowadzania do obrotu tzw. dopalaczy. Postępowanie jest kontynuacją sprawy z 2017r., gdzie przy podejrzanym znaleziono substancję 1-N-ethylhexedrone, którą należy traktować jako środek zastępczy.

W celu ograniczania zagrożeń, jakie powodują środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne, weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, które wprowadzają nowe obostrzenia. Przepisy mają ograniczyć wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Głównym założeniem jest penalizacja zachowań, które dotyczą dopalaczy. Ich posiadanie i udzielanie oraz handel nimi będą przestępstwem – czyli dopalacze będą, w myśl prawa karnego, traktowane tak samo jak narkotyki. Zgodnie z nowymi przepisami lista substancji zakazanych ma stanowić załącznik do rozporządzenia ministra zdrowia, a nie do ustawy, dzięki czemu jej aktualizacja będzie prostsza, a delegalizacja kolejnych niebezpiecznych substancji - szybsza. Osoby uzależnione od dopalaczy będą traktowane tak samo jak osoby uzależnione od narkotyków. Mają im przysługiwać te same prawa do leczenia, rehabilitacji i wsparcia psychologicznego.

Zmiany w prawie nakładają również na placówki medyczne obowiązek zgłaszania do Państwowej Inspekcji Sanitarnej wszystkich przypadków zatrucia substancjami psychoaktywnymi. Nowela zakłada utworzenie rejestru zgonów i zatruc po spożyciu takich substancji.

W naszym powiecie nie odnotowano do tej pory żadnego przypadku podejrzenia zatrucia „środkiem zastępczym”.

WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE W SZKOŁACH I INNYCH PLACÓWKACH OŚWIATOWO – WYCHOWAWCZYCH

Działalność i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży obejmują sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad przestrzeganiem przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące:

- stanu sanitarno – higienicznego i technicznego placówek oświatowo-wychowawczych
- higieny procesu nauczania
- warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach
- warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania
- nadzoru nad warunkami wypoczynku dzieci i młodzieży

Liczba placówek nadzorowanych przez Stanowisko ds. Higieny Dzieci i Młodzieży w 2018r.:

a) stałych - 44 (1 żłobek, 2 kluby dziecięce, 8 przedszkoli, 3 gminne pracownie edukacji kulturalnej, 21 szkół podstawowych, 3 zespoły szkół, 2 świetlice terapeutyczne, 1 dom pomocy społecznej, 2 schroniska młodzieżowe, 1 warsztat terapii zajęciowej);

b) sezonowych – 52 (7 placówek wypoczynku zimowego, 45 placówek wypoczynku letniego).

W roku 2018 przeprowadzono **133 kontrole sanitarne**. W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano **7 decyzji merytoryczne** dotyczące poprawy stanu sanitarno – higienicznego:

Decyzje dotyczyły:	Liczba nakazów
Sal lekcyjnych i innych sal zajęć dla dzieci i młodzieży	5
Stanu sanitarno-higienicznego toalet, w tym sprawności technicznej armatury oraz wyposażenia w środki higieniczne	4
Warunków prowadzenia zajęć WF	1
Brak procedur HACCP	1
Badań do celów sanitarnych	1
Nieprzestrzegania GHP / GMP	2
Postępowania z odpadami	1
Złego stanu technicznego bądź sanitarnego bloku żywieniowego	3
Pracowniczej dokumentacji BHP	1
Zapewnienie odpowiedniej wielkości powierzchni roboczych w kuchni	1
Ograniczenie ilości przygotowywanych posiłków	1

Stan sanitarno - higieniczny placówek oświatowo - wychowawczych

W wyniku przeprowadzonych kontroli w 7 obiektach (co stanowi 16% wszystkich obiektów stałych) stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stanu sanitarno - higienicznego. W porównaniu z rokiem 2017 wykonano w kontrolowanych placówkach porównywalną ilość prac remontowych. Stan sanitarno – higieniczny jak i technicznych nadzorowanych placówek jest zadowalający.

Sala zajęć dla przedszkolaków w Szkole Podstawowej nr 2 w Więcborku

Sala zabaw w Klubie Dziecięcym w Więcborku

W 2018 roku nastąpiły niewielkie zmiany w infrastrukturze nadzorowanych placówek. Na bazie pomieszczeń Przedszkola Gminnego w Więcborku powstał Klub Dziecięcy. Ponadto utworzono Punkt Przedszkolny w Szkole Podstawowej nr 2 w Więcborku. Przejęto także nadzór nad Zespołem Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sypniewie jako szkołą ministerialną. Żadna z placówek nie wzbogaciła się o nowe pomieszczenia.

Toaleta w Klubie Dziecięcym w Więcborku

Toaleta w ZSCKR w Sypniewie

Badania środowiska szkolnego

Rok	Badania ogółem	w tym:			
		natężenie oświetlenia sztucznego	tygodniowy rozkład lekcji	stoły i krzesła	temperatura pomieszczeń
2016	633	2	120	189	0
2017	379	34	140	205	0
2018	401	36	140	225	0

Natężenie oświetlenia sztucznego

Pomiary przeprowadzono w: 3 szkołach podstawowych – 28 badań (280 oznaczeń) i 2 zespołach szkół – 8 badań (80 oznaczeń).

W jednym zespole szkół wszczęto postępowanie administracyjne w zakresie poprawy natężenia oświetlenia w pracowni mechanizacji rolnictwa wskutek otrzymania wyników badań i pomiarów środowiska pracy – niedoświetlenie stanowisk pracy przy maszynach służących do nauki zawodu.

Tygodniowy rozkład lekcji

Przebadano łącznie 140 oddziałów: 123 w szkołach podstawowych (246 oznaczeń), 17 w zespołach szkół (140 oznaczeń). Badanie dotyczyło klas 4-6 szkół podstawowych oraz 3 klas gimnazjów a także oddziałów w ponadgimnazjalnym zespole szkół - nieprawidłowości nie stwierdzono.

Meble szkolne

Przebadano łącznie 225 stanowisk pracy (47 przedszkolaki, 171 uczniowie szkół podstawowych, 7 uczniowie zespołu szkół), co daje 675 oznaczeń (krzesło, ławka, wzrost). Stwierdzone niedostosowanie mebli do wzrostu uczniów skorygowano na miejscu poprzez odpowiednie zestawienie mebli lub przesadzenie uczniów.

Nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi

Jednym z elementów kontroli sanitarnej jest nadzór nad niebezpiecznymi substancjami i ich mieszaninami w szkołach. Kontrolowane zagadnienia to aktualny spis, posiadanie kart charakterystyki, właściwe oznakowanie i przechowywanie niebezpiecznych substancji i ich mieszanin oraz zapoznanie uczniów z zasadami BHP w tym zakresie. W związku z reformą oświaty i zmianami w podstawach nauczania szkoły podstawowe zakupiły zestawy odczynników chemicznych niezbędnych do prowadzenia zajęć z chemii. Podczas kontroli sanitarnych nie stwierdzono uchybień w zakresie przechowywania chemikaliów w szkołach. Żadna placówka w 2018r. nie oddawała przeterminowanych bądź zbędnych odczynników do utylizacji.

Pracownia chemiczna w Szkole Podstawowej w Dużej Cerkwicy

Dożywianie uczniów

Wszystkie szkoły prowadzą dożywianie. Posiłki podawane są w formie pełnego obiadu lub ciepłego posiłku jednodaniowego. Łącznie z posiłków w szkole korzysta **965** dzieci (w 2015 - 915 dzieci, w 2016 – 923 dzieci, w 2017 – 944 dzieci), co stanowi zaledwie **20,7 %** całej populacji

uczniowskiej szkół podstawowych i gimnazjalnych. Z tego **45 %** (438 – 2018r., 574 - 2017r., 505 – 2016r., 593 – 2015r.) to posiłki dofinansowywane przez ośrodki pomocy społecznej i inne organizacje charytatywne. Ponadto **20** szkół oferuje ciepły napój z czego korzysta **1519** uczniów. Większość szkół przystąpiła także do programów „Szlanka mleka” (korzystało 2018 dzieci) oraz „Owoce w szkole” (korzystało 2328 dzieci).

Profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami

W zakresie profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami w przedszkolach i szkołach odczuwa się znaczny niedosyt. Żadne z przedszkoli nie posiada gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Na terenie szkół (24) jest ich **8** co stanowi **33%**. Oprócz braku odpowiednich pomieszczeń do świadczenia usług pielęgniarstwa jest jeszcze problem ich częstotliwości. W wiejskich szkołach pielęgniarki pracują zadaniowo i w szkole są obecne raz na dwa tygodnie. Opieki lekarskiej na terenie szkół brak całkowicie. W żadnej ze szkół na terenie powiatu sępoleńskiego nie funkcjonuje gabinet lekarza stomatologa. Ponadto zmniejszyła się w powiecie liczba stomatologów posiadających umowy na świadczenie usług stomatologicznych w ramach NFZ.

Nadzór nad szkołami ponadgimnazjalnymi

Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Sępólnie Kraj. jest jednostką zespolonej administracji powiatu sępoleńskiego skutkiem czego nie prowadzi nadzoru na szkołami ponadgimnazjalnymi, Zespołem Szkół nr 2 w Sępólnie Kraj., Poradnią Psychologiczną - Pedagogiczną w Sępólnie Kraj., oraz Placówką Opiekuńczo - Wychowawczą Wielofunkcyjną w Wiecborku i Małej Cerkwicy. Nadzór w tych obiektach pełni Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Bydgoszczy. Skontrolowano Zespół Szkół nr 2 w Sępólnie Kraj. po linii higieny pracy – stwierdzone uchybienia braków w dokumentacji BHP oraz niewłaściwego stanu sanitarno – technicznego oddziału zamiejscowego w Wiecborku. Od stycznia 2018r. pod nadzorem jest Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sypniewie ze względu na zmianę organu prowadzącego z Starostwa Powiatowego na Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W placówce tej po kontroli sanitarnej prowadzone jest postępowanie administracyjne. Nakazy dotyczyły poprawy stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń dydaktycznych jak i spraw w zakresie BHP.

Ocena wypoczynku dzieci i młodzieży

Wypoczynek zimowy

W minionym roku w okresie ferii zimowych skontrolowano **7 turnusów wypoczynkowych** na terenie powiatu. Wszystkie odbywały się w Centrum Sportu i Rekreacji w Sępólnie Kraj. Grupy przyjezdne – 5 , półkolonie – 2. Ponadto dzieci z naszego terenu mogły także uczestniczyć w różnorodnych zajęciach organizowanych w ramach swojej działalności przez biblioteki, domy kultury, świetlice wiejskie. Łącznie wypoczywało **198** uczestników wypoczynku.

Wypoczynek letni

W okresie wakacji letnich łącznie objęto nadzorem **45 turnusów wypoczynkowych**. Większość turnusów miało charakter wyjazdowych obozów sportowych bądź rekreacyjnych. Objęto nadzorem także 6 placówek wypoczynku w miejscu zamieszkania. Łącznie wypoczywało **1467** uczestników wypoczynku. Uczestnicy wypoczynku korzystali z miejscowych kąpielisk będących pod nadzorem PPIS w Sępólnie Kraj. Dzieci i młodzież trenowały różne dyscypliny sportowe. Podczas wypoczynku wystąpiło 6 urazów - skręcenie kostki, nadwyrężenie barku, stłuczenie twarzy, stłuczenie palca, skręcenie kciuka, zbiecie łokcia oraz 6 zachorowań - ból brzucha, wymioty (3), rumień zakaźny, wsławica.

Kontrole przeprowadzono wspólnie z pracownikami pionu Higieny Żywności, Żywienia i PU oraz Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia. Wszystkim uczestnikom wypoczynku przekazano i omówiono z nimi materiały edukacyjne z zakresu realizacji akcji informacyjnej pn. „Bezpieczne Wakacje”, dotyczące m.in. zasad bezpiecznego wypoczynku nad wodą, profilaktyki uzależnień, zatruc pokarmowych, chorób odkleszczowych oraz bezpiecznego opalania się. Dla 9 grup zorganizowano spotkanie z funkcjonariuszem Policji. Kontrolą objęto także przestrzeganie wymagań ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych - nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

Wnioski

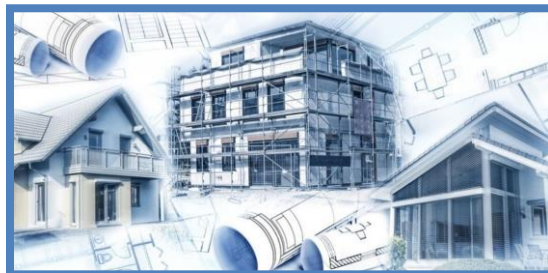
- Podsumowując stan sanitarno - higieniczny w nadzorowanych placówkach zauważamy systematyczną poprawę zarówno w zakresie warunków technicznych jak i higienicznych.
- Nadal istotny problem stanowi brak gabinetów profilaktyki zdrowotnej i opieki przedlekarskiej w szkołach. Pielęgniarki w większości placówek korzystają z pomieszczeń zastępczych, w których nie są zapewnione odpowiednie warunki do prowadzonych przez nie działań. Poprawie uległo wyposażenie gabinetów bądź innych pomieszczeń w których działają pielęgniarki.
- Odnotowano niewielki wzrost liczby dzieci korzystających z ciepłych posiłków w szkołach wykupywanych przez rodziców, spada jednak ilość uczniów gdzie posiłki finansowane są przez ośrodki pomocy społecznej.
- W 2018r. kilkakrotnie podejmowano działania związane ze zwalczaniem wszawicy w przedszkolach i szkołach. Pomoc polegała na udostępnieniu placówkom materiałów edukacyjnych zarówno dla personelu szkoły jak i rodziców (ulotki, prezentacje) oraz umieszczaniu na bieżąco na stronie internetowej stacji wszelkich dostępnych związanych tematycznie opracowań.
- Podczas kontroli sanitarnych nie stwierdzono łamania zapisów ustawy z dnia 9 listopada 1995r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny w strukturze Państwowej Inspekcji Sanitarnej ma za zadanie prowadzenie działań zmierzających do zapobiegania możliwości powstania zagrożeń dla bezpieczeństwa sanitarnego i zdrowia ludzi na etapie sporządzania dokumentacji nowych i modernizowanych obiektów, służących pracy i przebywaniu ludzi, oraz na etapie dopuszczania tych obiektów do użytkowania.

Do merytorycznych zadań w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należą:

- uzgadnianie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP),
- uzgadnianie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych,
- uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących:
 - a) budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
 - b) nowych materiałów i procesów technologicznych przed ich zastosowaniem w produkcji lub budownictwie.
- uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych,
- uzgadnianie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- wydawanie opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- uzgadnianie warunków przed wydaniem decyzji środowiskowej,
- wydawanie opinii, w sprawach przedsięwzięć wspomaganych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej.

Liczba zaopiniowanych/uzgodnionych spraw świadczy o mnogości procesów inwestycyjnych toczących się na terenie powiatu sępoleńskiego.

Ogółem w 2018r. rozpatrzono następujące sprawy:

1. Oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko na podstawie Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2018r., poz. 2081 z późn. zm.):

- **28 opinii** co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
 - **1 opinię** w sprawie zakresu raportu dla przedsięwzięcia polegającego na budowie chlewni,
 - **14 opinii** przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
 - **2 opinie** przed wydaniem postanowienia przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w ramach ponownej oceny oddziaływania na środowisko.
2. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2018r., poz. 2081 z późn. zm.):
- **5 opinii** dotyczących uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
 - **3 opinie** dotyczące zaopiniowania projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.
3. Dopuszczenie do użytkowania budynków zg z art. 56 Ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo Budowlane (t. j. Dz. U. z 2018r., poz. 1202 z późn. zm.):
- dokonano ogółem **31 kontroli**,
 - wydano **30 opinii** dotyczących dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych.

W **16 obiektach** wykryte zostały nieprawidłowości, które polegały na:

- braku nawiewników okiennych umieszczonych w stolarce okiennej w pomieszczeniach mieszkalnych,
- braku zabezpieczenia na instalacji wodociągowej uniemożliwiającego wtórne zanieczyszczenie wody,
- braku wentylacji grawitacyjnej w pomieszczeniu garażowym, gospodarczym,
- braku kurtyny powietrznej w pomieszczeniach komunikacji,
- braku nawiewu powietrza w pomieszczeniach komunikacji, biurowych,
- braku powierzchni zmywalnej, nienasiąkliwej i odpornej na działanie wilgoci do wysokości 2,00 m w pomieszczeniu szatni wraz z pomieszczeniem porządkowym,
- braku badania jakości wody potwierdzającej prawidłową jakość mikrobiologiczną wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- braku wentylacji mechanicznej w pomieszczeniu szatni/jadalni,
- braku powierzchni zmywalnej na ścianie do wysokości 2,00 m w pomieszczeniu szatni, pomieszczeniu porządkowym, łazienki dla pracowników,
- braku wentylacji mechanicznej w pomieszczeniu ustępu,
- braku nawiewników okiennych w pomieszczeniu poczekalni,
- braku poręczy, uchwytów dla osób niepełnosprawnych w toalecie,
- braku balustrady zewnętrznej przy podjeździe dla osób niepełnosprawnych,
- braku odpowiednio przystosowanej umywalki dla osób niepełnosprawnych w pomieszczeniu WC,
- braku drzwi do kabiny ustępowej dla pracowników,
- braku zamkniętej kabiny natryskowej w pomieszczeniu łazienki dla pracowników,
- braku wyznaczonych miejsc postojowych dla samochodów osobowych oraz dla osób niepełnosprawnych,
- braku zaworu ze złączką do węża w pomieszczeniu z pisuarem,
- braku wydzielonego wiatrołapu/przedSIONka zgodnie z zatwierdzonym projektem,
- braku drzwi w pomieszczeniu socjalnym i pomieszczeniu toalety dla pracowników,
- braku wentylacji grawitacyjnej oraz brak nawiewu powietrza w hali magazynowej,

- braku wentylacji grawitacyjnej w pomieszczeniu kotłowni,
- braku nawiewu w pomieszczeniu kotłowni,
- braku wyprowadzonego przewodu spustowego (piony) grawitacyjnej instalacji kanalizacyjnej jako przewodu wentylującego ponad dach lub zastosowanie na pionach kanalizacyjnych niewyprowadzonych ponad dach urządzeń napowietrzających te piony i przeciwdziałających przenikaniu wycieków z kanalizacji do pomieszczeń.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano **16 opinii z uwagami**, z klauzulą, że w/w uwagi należy wykonać przed rozpoczęciem użytkowania obiektów. Inwestorzy/wnioskodawcy poinformowali pisemnie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sępólnie Krajeńskim o wykonanych nieprawidłowościach.

4. Uzgodnienie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych na podstawie art. 3 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t.j. Dz. U. z 2019r., poz. 59).

Wydano ogółem **15 uzgodnień**.

5. Inne sprawy na stanowisku Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego w ilości **214 pism** polegających na:

- wydaniu **merytorycznych i płatniczych**,
- wydaniu **opinii** w sprawie uzgodnienia załączonego projektu decyzji o warunkach zabudowy zgodnie z art. 3 pkt 1a ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity Dz. U. z 2019r., poz. 59),
- wydaniu **ocen jakości wody** w związku z otrzymanymi sprawozdaniami z badań jakości wody na potrzeby odbiorów budynków,
- wydaniu **pism** niezgłaszających sprzeciwu do zamiaru przystąpienia do użytkowania dla obiektów, które nie podlegały obowiązkowej kontroli.

6. W związku ze szkodami budowlanymi spowodowanymi w 2017r. przez nawałnicę, został powołany przy Staroście Sępoleńskim **Zespół Opiniowania Dokumentacji do opiniowania projektów architektoniczno – budowlanych i zgłoszeń**. W wyniku posiedzenia zespołu opiniowania dokumentacji projektowej zaopiniowano **116 spraw**.

Wnioski

W 2018 roku w stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost wydanych:

- opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – o 14 opinii więcej,
- opinii w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach – o 9 opinii więcej,
- stanowisk w sprawie uczestniczenia w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych o 13 kontroli więcej,
- strategicznych ocen oddziaływania na środowisko – uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko – o 2 opinie więcej,
- strategicznych ocen oddziaływania na środowisko – opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko – o 2 opinie więcej.
- łącznie w 2018r. rozpatrzono 312 spraw.

ZADANIA Z ZAKRESU OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA

W roku 2018 Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sępólnie Kraj. kontynuowała realizację przedsięwzięć zdrowotnych, dotyczących promocji zdrowego stylu życia i profilaktyki chorób. Programy edukacyjne Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowane były w roku szkolnym 2017/18 na wszystkich szczeblach edukacji przy współpracy nauczycieli, wychowawców i pedagogów szkolnych. Ich głównym celem jest kształtowanie postaw prozdrowotnych młodego pokolenia i odpowiedzialności za własne zdrowie.

Działania z zakresu promocji zdrowia skierowane były również do ogółu społeczeństwa za pośrednictwem strony internetowej, lokalnych mediów oraz przy współpracy z innymi partnerami działań. Ich celem jest edukacja w zakresie zwiększenia kontroli nad własnym zdrowiem oraz jego umacnianie.

Promocja zdrowego stylu życia

Celem programu „Trzymaj Formę” jest edukacja dzieci i młodzieży oraz ich rodziców w zakresie kształtowania postaw prozdrowotnych związanych z właściwym odżywianiem i aktywnością fizyczną poprzez promocję aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety.

W roku szkolnym 2017/18 program realizowany był w 10 szkołach podstawowych i objął zasięgiem 631 uczniów oraz ich rodziców.

Witaminowa sałatka owocowa w wykonaniu uczniów ze Szkoły Podstawowej w Runowie

Profilaktyka palenia tytoniu

Zapobieganie używaniu substancji psychoaktywnych – w tym tytoniu przez dzieci i młodzież jest jednym z priorytetów krajowych programów profilaktycznych i wychowawczych realizowanych w szkołach. Mimo rozpowszechnionej wiedzy o szkodliwości palenia tytoniu wciąż jest to zachowanie popularne uczniów. Dlatego Inspekcja Sanitarna podejmuje liczne działania edukacyjne w celu ograniczenia tego problem społecznego, który stanowi zagrożenie zdrowia dla wielu ludzi. Tematyka związana z ograniczeniem zdrowotnych następstw palenia tytoniu poruszana jest w trakcie całego roku poprzez realizację programów edukacyjnych, kampanii oraz akcji profilaktycznych, takich jak:

- Światowy Dzień bez Tytoniu – 31 maja
- Rzuć Palenie Razem z Nami - listopad
- Nie pal przy mnie, proszę...
- Czyste powietrze wokół nas
- Znajdź właściwe rozwiązanie...

Profilaktyczny program edukacyjny dla uczniów klas IV szkół podstawowych pn. „Bieg po zdrowie“

Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów. Przekazywanie dzieciom wiedzy na temat zachowań prozdrowotnych oraz kształtowanie odpowiednich umiejętności i postaw związanych z tym obszarem przyczynia się do zdrowego stylu życia – bez dymu tytoniowego w otoczeniu – jako istotny czynnik wpływający na zdrowie człowieka.

Profilaktyka chorób zakaźnych

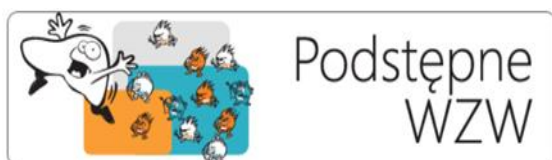
Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV

Działania dotyczące profilaktyki zakażeń HIV są realizowane w odniesieniu do ogółu społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży. Mają one na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV, zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji, edukacji i usług w zakresie profilaktyki oraz promocję testowania w kierunku HIV. Realizowane są także działania w zakresie kampanii społecznych ogłaszanych przez Krajowe Centrum ds. AIDS.

1 grudnia corocznie obchodzony jest **Światowy Dzień AIDS**, w ramach którego odbywają się imprezy profilaktyczne.

Obchody Światowego Dnia AIDS w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Więcborku

W roku 2018 rozpoczęła się pilotażowa edycja programu, który dotyczy problemu zakażenia wirusami HBV oraz HCV

Celem programu jest upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych wiedzy na temat sposobów zakażenia wirusami HBV oraz HCV. Uczniowie dowiadują się jakie sytuacje wiążą się z ryzykiem zakażenia HBV i HCV oraz w jaki sposób można się przed nimi zabezpieczyć. Głównym celem programu jest wypracowanie u uczniów odpowiedzialnej postawy wobec własnego zdrowia, a także kształtowanie postawy tolerancji i zrozumienia wobec osób dotkniętych tymi chorobami.

Profilaktyka uzależnień

Jednym z kierunków działań profilaktycznych w 2018r. PSSE w Sępólnie Kraj. była ochrona młodych ludzi przed zagrożeniem, jakie stanowią dla nich nowe niebezpieczne substancje psychoaktywne, tzw. dopalacze. W realizacji tego przedsięwzięcia współpracowano z Komendą Powiatową Policji w Sępólnie Kraj. oraz placówkami oświatowo-wychowawczymi. Wspólnie prowadzona była edukacja dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki stosowania substancji

psychoaktywnych. Działania edukacyjne obejmowały w szczególności okres wakacyjny w miejscach wypoczynku letniego dzieci i młodzieży. Miały one na celu dostarczenie młodym ludziom, rodzicom i opiekunom wiedzy na temat działania substancji psychoaktywnych oraz zwrócenie uwagi na zagrożenia wynikające z ich używania.

W ramach realizacji zagadnień związanych z profilaktyką uzależnień od środków psychoaktywnych prowadzone były liczne szkolne imprezy profilaktyczno-zdrowotne adresowane do młodzieży – jak m.in. Rajd Korczakowski w Więcborku. W trakcie ich trwania PSSE przygotowywała stoiska informacyjne, gdzie prowadzona była edukacja połączona z dystrybucją materiałów edukacyjnych.

Młodzież w trakcie imprezy profilaktycznej pod nazwą Rajd Korczakowski w Więcborku

Profilaktyka chorób nowotworowych

PSSE w Sepólnie Kraj. realizując działalność oświatowo-zdrowotną podejmuje przedsięwzięcia zmierzające do zaznajomienia społeczeństwa z zasadami higieny i racjonalnego żywienia oraz metodami zapobiegania chorobom, w tym nowotworom. Prowadzona edukacja ma za zadanie zmotywować społeczeństwo do odpowiedzialności za dokonywanie wyborów służących zdrowiu, jak i samej dbałości i odpowiedzialności za własne zdrowie. Propagujemy profilaktyczne badania, które są podstawą do jego zachowania.

Jak odróżnić pieprzyk od zmiany skórnej o charakterze nowotworowym? Jakie konsekwencje niesie za sobą korzystanie z Solarium? - odpowiedzi na te i inne ważne pytania dotyczące profilaktyki czerniaka poznają uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.

W roku 2018 rozpoczęła się pilotażowa edycja programu, który dotyczy problemu nowotworów skóry – w tym czerniaka.

Podstawowym celem programu jest upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych wiedzy na temat nowotworów złośliwych skóry i zaznajomienie ich z zasadami wczesnej profilaktyki czerniaka.

Akcja zdrowotna „Bezpieczne wakacje“

Pod nazwą „Bezpieczne Wakacje“ prowadzona jest - we współpracy z funkcjonariuszami Komendy Powiatowej Policji w Sepólnie Kraj. - edukacja dla uczestników wypoczynku letniego i zimowego. Głównym celem przedsięwzięcia jest zwiększenie poziomu bezpieczeństwa spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież i dorosłych. Edukacja obejmuje zagadnienia mające przybliżyć osobom

wypoczywającym wiedzę na temat zagrożeń, z którymi mogą się spotkać w czasie wypoczynku. Obejmuje ona takie zagadnienia jak profilaktyka zatruc pokarmowych, zagrożenia zdrowotne związane ze szkodliwością promieniowania UV, profilaktyka chorób zakaźnych w tym HIV/AIDS, zagadnienia z zakresu bezpiecznej kąpieli, profilaktyka ukąszeń przez kleszcze, unikanie przygodnych znajomości, problem zagrożeń wynikających z nieumiejętnego korzystania z Internetu oraz skutki stosowania środków zastępczych, tzw. dopalaczy itp.

Uczestnicy zgrupowania sportowego w Ośrodku Wypoczynkowym Riva w Wieborku

Światowy Dzień Zdrowia 2018

Światowy Dzień Zdrowia – obchodzony co roku w dniu 7 kwietnia – stał się dla nas inspiracją do zorganizowania krótkiej refleksji na temat zdrowia. Wyraziliśmy ją w formie konferencji, zapraszając do wspólnej debaty na temat zdrowia powiatowych inspektorów sanitarnych z terenu województwa a także przedstawicieli lokalnych samorządów, pracowników służby zdrowia, dyrektorów placówek oświatowo – wychowawczych oraz pracowników służby leśnej. W dniu 6 kwietnia br. w Sali Konferencyjnej Centrum Aktywności Społecznej w Sępólnie Krajeńskim spotkaliśmy się na konferencji ph. „7 kwietnia – Światowy dzień Zdrowia. Aktualne problemy zdrowia publicznego”. Honorowy patronat nad tym wydarzeniem objęli: Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy – dr n. o zdr. inż. Jerzy Kasprzak oraz Starosta Sępoleński – pan Jarosław Tadych.

Wystąpienie Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy w trakcie powiatowej konferencji ph. „7 kwietnia – Światowy dzień Zdrowia. Aktualne problemy zdrowia publicznego”

Realizacja działań edukacyjnych ukierunkowanych na zwiększenie świadomości i odpowiedzialności za własne zdrowie wśród ludności wymaga skoordynowanych działań o szerokim zakresie, skierowanych do różnych grup odbiorców. Na całokształt sytuacji zdrowia publicznego niewątpliwie ma wpływ zdrowy styl życia. Taka sytuacja wymaga realizacji działań mających na celu poprawę nawyków żywieniowych, wzrostu aktywności fizycznej, zwiększenie wiedzy nt. szkodliwości czynnego i biernego palenia tytoniu oraz zwiększenie wiedzy na temat wczesnego wykrywania nowotworów. Obserwuje się wzrost poziomu wiedzy dzieci i młodzieży odnośnie zasad zdrowego stylu życia, młodzi ludzie uczą się co to znaczy zdrowe i racjonalne odżywianie oraz roli czynników mających wpływ na powstawanie otyłości. Rzetelna wiedza przekazywana uczniom stanowi podstawę do kształtowania prawidłowych nawyków, które w przyszłości pozwolą zmniejszyć odsetek osób z problemami zdrowotnymi.

**Dane teleadresowe Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej
w Sępólnie Krajeńskim i Wojewódzkiej Stacji Sanitarno –Epidemiologicznej
w Bydgoszczy**

Stacja	Adres pocztowy e-mail	Telefony - fax			
		nr kier.	telefon	fax	alarmowy
PSSE Sępólno Kraj.	89-400 Sępólno Kraj. ul. Kościuszki 28 psse.sepolnokrajenskie@pis.gov.pl www. bip13.pwisbydgoszcz.pl www.pssesepolnokrajenskie.pl	52	388-12-30	388-12-30 wew. 38	606 425 137
WSSE Bydgoszcz	85-031 Bydgoszcz ul. Kujawska 4 org@pwisbydgoszcz.pl www.bip.pwisbydgoszcz.pl www.pwisbydgoszcz.pl	52	37-618-00	345-98-40	604 526 422

MINISTERSTWO ZDROWIA, GŁÓWNY INSPEKTORAT SANITARNY		03-729 WARSZAWA, ul. Targowa 65, telefon – centrala /22/ 536 13 00		Adresat: Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Bydgoszczy
Nazwa i adres jednostki sprawozdawczej Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Sępólnie Kraj ul. Kościuszki 28 89-400 Sępólno Krajeńskie	Numer identyfikacyjny- REGON 092907116	MZ-45 Sprawozdanie o działalności kontrolno-represyjnej oraz w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego		Przekazać w terminach określonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej
		za rok 2018		

03-729 WARSZAWA, ul. Targowa 65, telefon – centrala /22/ 536 13 00

Adresat:
Wojewódzka Stacja
Sanitarno – Epidemiologiczna
w Bydgoszczy

Nazwa i adres jednostki sprawozdawczej
Powiatowa Stacja Sanitarno –
Epidemiologiczna w Sępólnie Kraj.
ul. Kościuszki 28
89-400 Sępólno Krajeńskie

Numer identyfikacyjny- REGON

MZ-45
Sprawozdanie o działalności kontrolno-represyjnej oraz
w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

za rok 2018

Przekazać w terminach określonych w programie badań
statystycznych statystyki publicznej

Dział 1. Działalność kontrolno-represyjna

[illegible]